

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PLAČILNA NEDISCIPLINA IN NJEN VPLIV NA MALA IN SREDNJE
VELIKA PODJETJA V SLOVENIJI**

Ljubljana, september 2011

GREGOR BRODNIK

IZJAVA

Študent Gregor Brodnik izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Anje Svetina Nabergoj, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 29. septembra 2011

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 POJEM PLAČILNE NEDISCIPLINE.....	2
1.1 VZROKI ZA PLAČILNO NEDISCIPLINO	3
1.2 POSLEDICE PLAČILNE NEDISCIPLINE	5
1.3 MALA IN SREDNJA PODJETJA.....	6
1.3.1 Mala podjetja	7
1.3.2 Srednja podjetja	8
1.4 ZAKAJ SO PODJETJA OBČUTLJIVA GLEDE PLAČIL.....	9
1.5 PRAVICE PODJETIJ OB ZAMUDAH PLAČIL.....	10
2 UMESTITEV PROBLEMA PLAČILNE NEDISCIPLINE V TRENUTNO GOSPODARSKO OKOLJE	11
2.1 BRUTO DRUŽBENI PROIZVOD.....	12
2.2 INFLACIJA.....	14
2.3 BREZPOSELNOST	15
2.4 ODVAJANJE DDV.....	17
2.5 VPISI IN IZPISI IZ OBRTNEGA REGISTRA	18
2.6 IZVRŠBE NA PREMOŽENJE	19
2.7 ŠTEVILO PODJETIJ IN ZAPOSLENIH.....	20
2.8 NEPORAVNANE OBVEZNOSTI.....	20
3 PREDLAGANE REŠITVE PLAČILNE NEDISCIPLINE.....	22
3.1 PREDLOGI OBRTNE ZBORNICE SLOVENIJE	22
3.2 VLADNA STALIŠČA IN UKREPI	25
3.2.1 Pravna varnost in plačilna disciplina	25
3.2.2 Davčna politika.....	26
3.2.3 Spremembe na trgu dela	27
SKLEP.....	27
LITERATURA IN VIRI	29

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Število podjetij po velikosti in dejavnosti, Slovenija, 2009</i>	7
<i>Tabela 2: Bruto domači proizvod in bruto nacionalni dohodek, Slovenija</i>	13
<i>Tabela 3: Stopnja inflacije v % med leti 2000 in 2010</i>	14
<i>Tabela 4: Število registriranih brezposelnih in stopnja brezposelnosti</i>	15
<i>Tabela 5: Število vpisov in izpisov iz obrtnega registra po posameznih letih</i>	18
<i>Tabela 6: Število podjetij in njihovih zaposlenih</i>	20
<i>Tabela 7: Naporavnane dospele obveznosti po letih</i>	20

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Letni BDP po tekočih cenah in na prebivalca</i>	13
<i>Slika 2: Stopnja inflacije v %</i>	15
<i>Slika 3: Število registriranih brezposelnih</i>	16
<i>Slika 4: Stopnja brezposelnosti med leti 2006 in 2010</i>	16
<i>Slika 5: Število vpisov in izpisov iz obrtnega registra po letih</i>	19
<i>Slika 6: Povprečni dnevni znesek dospelih naporavnanih obveznosti</i>	21
<i>Slika 7: Povprečno število pravnih oseb z dospelimi naporavnanimi obveznostmi po letih</i> . 22	

UVOD

Plačilna disciplina igra v današnjem poslovnem svetu čedalje večjo vlogo, saj so podjetja, ki svoje obveznosti poravnajo redno ter v rokih določenih na osnovi poslovnih pogodb, redka. Redno in pravočasno poravnavanje obveznosti je postalo vrlina, čeprav bi moralo biti le-to po poslovni logiki samoumevno.

Nedisciplina pri poravnavanju obveznosti ni nov problem. O njej se v Sloveniji pogovarjamo že vsaj dve desetletji, vendar je zaradi finančne in gospodarske krize, ki je slovensko in svetovno gospodarstvo prizadela v letu 2008, zadnje čase zopet našla osrednjo vlogo v temah podjetnikov ter politike. Zaradi krize so se bančna posojila pričela omejevati bolj kot prej, posledično pa so se pri podjetjih pojavile tudi večje težave z likvidnostjo. Problem plačilne nediscipline je težavo še poglobil. Ker menim, da je tema, o kateri bom pisal v nadaljnjih straneh, zanimiva in ker želim v delu predstaviti več stališč (tako vladno kot obrtno-podjetniško stran), sem se odločil, da svoje diplomsko delo posvetim plačilni nedisciplini. Namen diplomskega dela je predstaviti problem plačilne nediscipline in njenega vpliva v Sloveniji ter prikazati spremembe pomembnih ekonomskih kazalcev.

Cilj, ki ga v zaključni nalogi želim doseči, je predstavitev problema z različnih vidikov. Podati želim opredelitev vzrokov nastanka ter posledic, ki jih plačilna nedisciplina nosi. Hkrati želim podati izsledke mnenj in stališč vlade ter podjetnikov in objektivno osvetliti možne ukrepe, ki bi problem lahko rešili.

V prvem delu diplomskega dela namenjam nekaj strani opredelitvi pojma plačilne nediscipline. Poskušal bom razložiti, v kakšnem vidiku le-ta predstavlja problem in kakšne posledice prinaša. Hkrati bom opredelil tudi pojem malih in srednje velikih podjetij ter vzroke, ki naredijo ta podjetja še posebej občutljiva na slabo likvidnost in zamujanje plačil.

V drugem delu diplomskega dela umeščam problem plačilne nediscipline v aktualno gospodarsko okolje, predstavljam dejstva o spremembah BDP-ja, inflacije, odpuščanjih, propade podjetij ter posledično zvišanje brezposelnosti, saj ima plačilna nedisciplina neposredni ali vsaj posredni vpliv tudi na njih. V podpoglavju so prikazane spremenjene razmere za poslovanje malih podjetij, propadi podjetij in dolgovi v času zadnje finančne in gospodarske krize, ki je svet zajela v letu 2008.

Tretji del diplomskega dela posvečam predvidenim in izvedenim ukrepom, predlogom in reformam, ki so ali bi pomogle rešiti problem plačilne nediscipline. V podpoglavjih tretjega dela predstavljam predvidene in izvedene ukrepe vlade ter predloge Obrtno podjetniške zbornice Slovenije.

1 POJEM PLAČILNE NEDISCIPLINE

Plačilno nedisciplino iz ekonomskega vidika najpogosteje opredeljujemo kot nespoštovanje rokov plačil oziroma rokov poravnavanja obveznosti, načina poravnavanja obveznosti in nespoštovanja dogovorjenih zneskov pri plačilih. Z njo se najpogosteje spopadajo mala in srednje velika podjetja, ki so največkrat podizvajalci velikih podjetij in tako žrtve njihove slabe likvidnosti in solventnosti (Gospodarska zbornica Slovenije, 2010).

Kot likvidnost opredeljujemo kratkoročno plačilno sposobnost podjetij, sposobnost zagotavljanja likvidnih sredstev za pravočasno izvedbo plačil v kratkem roku. Solventnost pa je dolgoročna plačilna sposobnost in sposobnost podjetja, da gospodari z viri in naložbami tako, da je trajno sposobno poravnati vse svoje obveznosti (Gospodarska zbornica Slovenije, 2010).

Pojem plačilne nediscipline na podlagi slovenske zakonodaje povezujemo s pojmom insolventnosti. Na podlagi Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (v nadaljevanju ZFPPIPP) insolventnost opredelimo kot položaj, ki nastane, če dolžnik oziroma dolžnica v daljšem časovnem obdobju ni sposoben poravnati vseh svojih obveznosti, ki so zapadle v nekem obdobju, ali postane dolgoročno plačilno nesposoben (ZFPPIPP).

Na podlagi splošnih določb Zakona o gospodarskih družbah sta podjetnik in družba odgovorna za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Podjetnik in družba sta odgovorna tudi za obveznosti, ki so nastale iz poslovanja tihe družbe, katere nosilca sta. Zakon določa, kdaj in kako so poleg družbe odgovorni tudi družbeniki (Zakon o gospodarskih družbah, Ur.l. RS, št. 65-3036/09, str. 36).

Plačilna nedisciplina je v zadnjih letih krize zopet postala ena izmed tem, o katerih se največ govori v podjetniški, ekonomski in politični sferi. Vzrok za to so številni propadi podjetij in posledična odpuščanja delavcev, ki smo jim bili v Sloveniji priča v zadnjem času. Zmanjšan promet in prihodki podjetij so pripeljali do likvidnostnih težav ter podaljševanja plačilnih rokov. Ker je to postal velik problem in vzrok za propade podjetij, je AJ PES pričel objavljati celo t.i. črne liste neplačnikov, Gospodarska zbornica Slovenije pa je začela s pripravo predlogov o možnih ukrepih rešitve težav plačilne nediscipline. Podjetja so začela z bolj sistematično izbiro strank in poslov, pomemben dejavnik je postalo poznavanje poslovnih partnerjev ter poznavanje njihovih bonitetnih ocen. Hkrati s tem so se začela podjetja posluževati zanesljivejših virov zavarovanj, kot so predvsem bančne garancije, zavarovanja terjatev, večkrat pa za naročila zahtevajo tudi avanse.

1.1 VZROKI ZA PLAČILNO NEDISCIPLINO

Vzrokov, ki generirajo plačilno nedisciplino v slovenskem prostoru, je veliko. Dejstvo je, da plačilna nedisciplina ustvarja ovire za razvoj podjetništva in je bila v času zadnje finančne krize poleg slabega upravljanja s terjatvami največji razlog za propade podjetij. Vzroke za plačilno nedisciplino, kot jih navajajo Prašnikar, Bole, Berk, Cirman, Pahor in Stražišar (2002, str. 43), lahko opredelimo kot:

- Zamude pri plačilih na strani kupcev
- Izkoriščanje relativne moči kupcev
- Neučinkovitost in počasnost izterjave
- Visoke stroške izterjave
- Nelikvidnost in zadolženost kupcev
- Pomanjkanje motivacije za hitro plačilo na strani dolžnikov
- Težak dostop do finančnih virov, še posebej v času recesije
- Izkoriščanje relativne moči dobaviteljev
- Pomanjkljivost zakonodaje pri izterjavi dolgov
- Pomanjkanje informacij o likvidnosti podjetij
- Odvajanje DDV

Izmed naštetih vzrokov se mi zdi pomembno omeniti predvsem dostopnost finančnih virov. Le-ta je eden glavnih vzrokov propadov podjetij v času zadnje finančne krize, saj so podjetja, katerim so se v času zmanjšane gospodarske aktivnosti občutno zmanjšali prihodki in promet od prodaje, postala nelikvidna. Ker so bile slovenske banke na veliko povpraševanje po začasnih posojilih slabo pripravljene, je posojil začelo primanjkovati ali pa so ta postala relativno draga in slabo dostopna, saj so se pogoji za njihovo pridobitev spremenili tudi pri posojilodajalcih. Posojilni krč, ki se je na ta način sprožil, je pokazal, da slovenske banke zadevi niso posvečale dovolj velike pozornosti in nanjo niso bile dobro pripravljene. Banke in finančne institucije se smatrajo za pomemben del gospodarstva in poslovnih aktivnosti. Prav zaradi tega se v času finančnih kriz in težav države zelo hitro odzivajo, ko se pojavijo težave v tem sektorju. Ponavadi jim je ponujena pomoč za premagovanje nelikvidnosti, oblikujejo pa se tudi razne izhodne strategije. Ponavadi imajo finančne krize večji vpliv predvsem v državah v razvoju, saj vlade teh držav težje priskrbijo pomoč za banke, ki so v težavah (Dell' Ariccia, Detragiache & Rajan, 2008).

Pomembna vzroka plačilne nediscipline v slovenskem gospodarstvu sta tudi slaba preglednost likvidnosti podjetij in zadolženost kupcev. Podjetja, ki svoje izdelke ali storitve prodajo svojemu kupcu, so imela slab pregled nad tem, komu dejansko prodajajo oziroma kdo se pri njih tako rekoč zadolžuje. Podjetja so se zato začela pogosteje posluževati bonitetnih ocen svojih poslovnih partnerjev, še vedno pa se veliko podjetij zanaša na dobro preteklo poslovanje podjetij in sodelovanje.

Prav tako je pomemben vzrok plačilne nediscipline pomanjkanje motivacije za hitro plačilo na strani dolžnikov ter počasnost izterjave. Subjekti niso na nikakršen način spodbujeni k hitremu poravnavanju svojih obveznosti. Tako je zanje bolj ugodno, da počakajo na valuto plačila izstavljenih računov in tako pridobijo daljše deponiranje denarnih sredstev ali pa denar namenijo za druge projekte. Prašnikar et al. (2002, str. 43) na osnovi rezultatov ankete, opravljene na vzorcu 190 podjetij, navajajo, da so nekatera podjetja celo mnenja, da so se podjetja sčasoma privadila na sistem nepravočasnega plačevanja.

Pomanjkljiva je tudi zakonodajo pri izterjavi dolgov. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije kritizira predvsem sredstvo prisilne poravnave, saj ga z vidika upnikov, predvsem majhnih, smatrajo kot legalno krajo. OZS vztraja pri spremembi insolvenčne zakonodaje, in sicer tako, da se ukine prisilna poravnava oziroma da se sistemsko zaščiti pravice malih upnikov. Kot navaja Eva Mihelič iz OZS je problem prisilne poravnave tudi v tem, da se jo pogosto uporablja za izčrpavanje podjetja, ki gre nato tako ali tako v stečaj. Iz tega vzroka so v obrtni zbornici bolj naklonjeni stečaju, ki seveda ni zagotovilo za poplačilo terjatev, vendar pa bi bil v primeru, da bi bil končan vsaj tako hitro kot v tujini, boljša rešitev (Mihelič, 2011, str. 9).

V anketi, ki so jo opravili Prašnikar et al. (2002, str. 43), so podjetja kot najbolj pomembne vzroke plačilne nediscipline navajala predvsem nelikvidnost kupcev, počasen in neučinkovit sistem izterjave, zadolženost in zamude na strani kupcev ter izkoriščanje relativne moči kupcev.

Berk (2002, str. 10–11) vzroke plačilne nesposobnosti in slabe poslovne rezultate deli na notranje in zunanje. Kot notranje vzroke opredeljuje delovanje managementa v splošnem in delovanje finančne funkcije v podjetju. Kriza v podjetju lahko po njegovem mnenju nastane zaradi neprimerne organizacijske strukture, pomankanja osredotočenja na osrednjo dejavnost podjetja, hitro ukrepanje glede na spremenjene tržne razmere, pri realni pripravi proračuna za nove naložbe, pri politiki izobraževanja in naložbah v človeški kapital, motivaciji in vzdrževanju pozitivnega razmišljanja, zaradi slabega delovanja notranjih kontrol, nepravilne strukture stroškov, pomankljivega trženja, slabega informacijskega sistema ali nezadostne razpršenosti kupcev in dobaviteljev.

Drugi sklop dejavnikov je finančne narave in vključuje previsoko oceno sinergijskih učinkov oziroma plačilo previsoke premije ob prevzemu, slabo vključevanje prevzetega podjetja v skupno poslovno celoto, slabo finančno politiko in nezadostni finančni nadzor, slab nadzor in upravljanje s tveganji, izvajanje prevelikih projektov, prehitro rast podjetja in nezadostno raven obratnega kapitala ter slabo upravljanje s sredstvi. Kot zunanje vzroke Berk (2002, str. 12) navaja spremembe makroekonomskih pogojev gospodarjenja. Le-te so se lepo pokazale v zadnjem obdobju. Nadaljnji vzrok so spremembe v konkurenčnem okolju, tehnološke spremembe, spremembe v državni regulativi in psiho-sociološke spremembe družbe.

1.2 POSLEDICE PLAČILNE NEDISCIPLINE

Plačilna nedisciplina predstavlja problem iz več vzrokov: ovira tekoče poslovanje, povečuje nezaupanje med poslovnimi partnerji, zmanjšuje medsebojno sodelovanje, vpliva na poslabšanje gospodarske rasti in upočasnjuje razvoj gospodarstva. Gre za neke vrste verižno reakcijo, ko slabo likvidna podjetja, ki zamujajo s plačili, vplivajo tudi na gospodarske subjekte, s katerimi poslujejo. Le-ti zaradi neprejetih plačil opravljenih storitev zamujajo s plačili za svoje obveznosti. Začarani krog plačilne nediscipline se tako ponavlja in ga je čedalje težje presekati. Dober primer opisne situacije so slovenska gradbena podjetja, ki se trenutno soočajo z velikimi težavami.

Kot sem v predhodnem besedilu že nakazal, nedisciplina pri plačilih najbolj vpliva na nelikvidnost in nesolventnost malih in srednje velikih podjetij, ki se na ta način ob nedostopnih posojilih največkrat znajdejo v težavah. Posledično seveda iščejo rešitve, ki jih največkrat najdejo na tri načine. Prvi izmed njih je zmanjšanje stroškov, kar pomeni varčevanje pri administrativnem poslovanju, odpuščanje delavcev, selitve proizvodnje na območja, kjer so stroški na proizvod precej manjši, prilagajanje proizvodnje na raven zmanjšane povpraševanja, zmanjšanje plač delavcev, zmanjšanje odstotka sredstev, namenjen dodatnim izobraževanjem zaposlenih, ter zmanjšanje sredstev, namenjenih raziskavam in razvoju. Na drugi strani takšna podjetja iščejo nove ali dodatne vire financiranja, s katerimi bi izboljšali likvidnost. Za ta namen ponavadi iščejo premostitvena posojila oziroma se dodatno zadolžujejo, odprodajajo deleže v podjetju in povečujejo svoje zamude pri plačilih. Tretji način, s katerim poskušajo premostiti slabo likvidnost, je prelaganje ali odpovedovanje predvidenih investicij, načrtov širitev poslovanja. Posledično to lahko pomeni prelaganje ali celo zavrnitev novih poslov. Na podlagi navedenega ugotavljam, da plačilna nedisciplina upočasnjuje razvoj gospodarstva (OECD, 2009, str. 3).

Kot navaja Berk (2002, str. 22) pomankanje likvidnih sredstev in iskanje novih virov financiranja za mala in srednje velika podjetja predstavlja problem tudi iz naslednjih vzrokov:

- Narava poslovanja
- Značilnosti organizacijskih oblik
- Slabo poznavanje investitorjev
- Relativno večje tveganje

Podjetja, ki jih v Sloveniji opredeljujemo kot srednja in mala, ponavadi poslujejo v bolj omejenem lokalnem okolju, svoje kupce večkrat poznajo tudi osebno, le-ti pa lahko zlorabijo njihovo zaupanje. Mala podjetja so ponavadi usmerjena na lokalni trg in zato ne pritegnejo zanimanja tujih investitorjev, ponavadi jih niti ne iščejo. Mala in srednja podjetja se v Sloveniji navadno pojavljajo v organizacijski obliki samostojnih podjetnikov ali družb z omejeno odgovornostjo. Kot navaja Berk (2002), je financiranje podjetij v Sloveniji v

veliki meri vezano na lastno uspešnost, ustvarjanje denarnega toka, kvaliteto lastnih naložb in upravljanje z njimi. Za posojilodajalce mala in srednje velika podjetja predstavljajo relativno večje tveganje, saj je možnost povrnitve posojil pri velikih podjetjih večja. Res pa je tudi to, da imajo mala podjetja ponavadi večja nihanja v denarnem toku, zato se za premagovanje krize ne zadolžujejo tako pogosto, saj ne vedo, ali bodo lahko najeta posojila vrnila.

Plačilna nedisciplina po besedah gospoda Miroslava Kluna, nekdanjega predsednika OZS povzroča izgube terjatev, izgube delovnih mest in propade podjetij. V nagovoru na mednarodnem posvetu o plačilni nedisciplini junija 2008 je poudaril, da so zaradi plačilne nediscipline najbolj prizadeta mikro, mala in srednja podjetja. Le-ta so po njegovem mnenju v primerjavi z velikimi ranljivejša za številne vplive. Zanje so značilna velika nihanja v denarnem toku in so odvisna od majhnega števila kupcev. Ker mala in srednja podjetja velikokrat nastopajo kot dobavitelji za večja podjetja, le-ta izkoriščajo svoj položaj večje pogajalske moči. Velika podjetja tako dosegajo daljše plačilne roke in s plačili zamujajo bolj kot manjša podjetja.

V času recesije se torej pojavljajo težave z likvidnostjo podjetij in problemi s plačili. Podjetja so izpostavljena večjemu tveganju, da svojih terjatev ne bodo dobila poravnanih. Plačilna nedisciplina oziroma negotovost ima vpliv na relativne cene dobrin za nadaljnjo porabo in na probleme pri izvedbi in delitvi poslov med podjetji. V času krize je morda dobro tudi to, da se nesolventna podjetja umaknejo s trga, s čimer se lahko plačilna nedisciplina že deloma reši (Kobayashi, 2006).

1.3 MALA IN SREDNJA PODJETJA

Plačilna nedisciplina ima pri malih in srednjih podjetjih ponavadi večji vpliv, saj so ta odvisna od manjšega števila kupcev, njihov denarni tok pa je prav tako bolj dinamičen. Zato se mi zdi pomembno, da predstavim določene lastnosti malih in srednje velikih podjetij, ki le-ta razlikujejo od velikih. Podjetja lahko opredelimo po več različnih kriterijih, tako po vsebini delovanja, po dejavnostih, po ključnem proizvodnem dejavniku, po lastnini, po kupcih in odjemalcih ter seveda po velikosti (Glas, 2001, str. 95). V diplomski nalogi kot mala podjetja opredeljujem podjetja, ki imajo do 50 zaposlenih, njihov letni promet pa ne presega 10 milijonov evrov. Kot srednja podjetja opredeljujem podjetja z manj kot 250 zaposlenimi in letnim prometom manjšim od 50 milijonov evrov (Tehnološka agencija Slovenije, 2007).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je bilo v letu 2009 zabeleženih 160.931 podjetij, kar je za 5,5 % več kot v letu 2008. Po statistiki so prevladovala podjetja, ki so organizirana kot fizične osebe. Teh je bilo v letu 2009 kar 53,6 %. Po podatkih SURS-a so v letu 2009 prevladovala mala in srednje velika podjetja, ki so zaposlovala večino zaposlenih v dejavnostih, prikazanih v tabeli in v legendi spodaj.

Tabela 1: Število podjetij po velikosti in dejavnosti, Slovenija, 2009

Dejavnost	Število zaposlenih			
	0 do 49	50 do 249	250 in več	Skupaj
B + C + D + E + F + G + H + I + J + L + M + N + S95	111.780	1.266	244	113.290
Delež	98,66	1,12	0,22	100

Legenda:

B – rudarstvo, **C** – predelovalne dejavnosti, **D** – oskrba z električno energijo, plinom in paro, **E** – oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja, **F** – gradbeništvo, **G** – trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, **H** – promet in skladiščenje, **I** – gostinstvo, **J** – informacijske in komunikacijske dejavnosti, **L** – poslovanje z nepremičninami, **M** – strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, **N** – druge raznovrstne poslovne dejavnosti, **S95** – popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo.

Vir: SURS, povzeto po Poslovanje podjetij po dejavnosti in velikostnih razredih, podrobni podatki, Slovenija 2009, 2010.

Kot lahko vidimo iz tabele 1 je bilo v letu 2009 v naštetih dejavnostih kar 98,66 % zaposlenih v malih podjetjih. Srednja podjetja so v naštetih dejavnostih zaposlovala le 1,12 % vseh zaposlenih, velika pa le 0,22 %. Tabela nam prikazuje tudi, da mala in srednje velika podjetja zaposlujejo večino delovno aktivnega prebivalstva, po podatkih SURS-a pa so v istem letu mala in srednje velika podjetja ustvarila tudi več kot polovico prihodkov od prodaje (Statistični urad RS, 2010).

1.3.1 Mala podjetja

Evropska listina o malih podjetjih (Evropska komisija, 2004, str. 7) navaja, da so mala podjetja hrbtenica evropskega gospodarstva in glavni vir zaposlovanja. V njih se rojevajo nove poslovne ideje, zato jim je potrebno priznati poseben pomen. Iz tega razloga je Evropska komisija v Evropski listini o malih podjetjih, ki je bila potrjena s strani članic na Evropskem svetu v Feiri 19. in 20. junija 2000, sprejela naslednja načela:

- Malim podjetjem so priznane njihove dinamične sposobnosti za prilagajanje potrebam novih trgov in vloga pri zagotavljanju delovnih mest.
- Malim podjetjem je priznan poudarek pri pomenu za krepitev socialnega in regionalnega razvoja.
- Podjetništvo je priznано kot dragocena in produktivna življenjska veščina na vseh ravneh odgovornosti.
- Uspešna podjetja je potrebno pohvaliti.

- Neuspeh je ob odgovorni iniciativi in prevzemu tveganja spremljajoč pojav, ki mora veljati kot priložnost za učenje.
- Poseben pomen je priznan znanju, obveznostim in prilagodljivosti v novi ekonomiji.

Značilnosti malih podjetij:

- lastniška, managerska in vodstvena funkcija so največkrat združene v eni osebi;
- imajo omejeno področje delovanja;
- običajno so usmerjena na lokalne trge;
- pogosto so mala podjetja družinska, zato je pomembna vloga družine pri organizaciji podjetja in pri pridobivanju trajnega kapitala;
- organizacijske strukture so preprostejše;
- najpogosteje so registrirana kot s.p.-ji ali d.o.o. (Artač et al., 2003).

Evropska unija se je v listini zavezala k temu, da bo krepila duh inovativnosti in podjetništva, oblikovala normativni, davčni in administrativni okvir za spodbujanje podjetniške aktivnosti in izboljšanje njihovega položaja. Obljubljen je dostop do trgov na čim manj zahteven način, dostop do najboljših dosežkov znanosti in tehnologije, izboljšan dostop do finančnih virov, aktivnosti za izboljšanje okolja za mala podjetja ter poslušanje mnenja malih podjetij in zagotavljanje vrhunske podpore (Evropska komisija, 2004, str. 9).

Pomen velikosti podjetja pa na podlagi različnih raziskav ni ključnega pomena in ni povsem jasno povezan s prednostmi v inovacijah. Prednosti malih podjetij so opredeljene predvsem kot vedenjske, medtem ko so prednosti večjih podjetij predvsem materialne. Če opazujemo spremembe v tržnem povpraševanju, naj bi bila mala podjetja bolj fleksibilna od velikih. Ta prednost lahko izhaja iz večje fleksibilnosti v zaposlovanju (delovni čas, pogoji dela), manjšega zunanega nadzora in večje participacije zaposlenih pri oblikovanju strategije podjetja. Če pogledamo zgodovinsko, se je v 20. stoletju število malih in srednjih podjetij zmanjševalo, vendar se je po letu 1970 trend obrnil. Slednje se pripisuje predvsem naravi tehnologij, ki se pojavljajo, dostopu do večje količine tveganega kapitala in splošnemu pojavu podjetniškega duha (Jaklič, 2009, str. 29–30).

1.3.2 Srednja podjetja

Za srednja podjetja je značilen večji vodstveni tim kot za mala podjetja. Srednje podjetje ponavadi razvije poslovne funkcije in uveljavi jasnejšo razmejitev med izvedbenimi in štabnimi funkcijami. Najbolj pogosto ta podjetja razvijejo poslovne funkcije, širijo svoje poslovanje na mednarodne trge, kjer se največkrat uveljavijo kot nišni prodajalec oziroma ponudnik. Še vedno ostaja povezava med podjetnikom in zaposlenimi, saj je število zaposlenih še vedno obvladljivo. Izraba zmogljivosti, tako človeških kot fizičnih, je praviloma večja kot v velikih podjetjih (Artač et al., 2003).

V slovenskem prostoru predvsem hitro rastejo mala in srednja podjetja. Vzrok je verjetno v tem, da se zavedajo, da je to način, da ostanejo konkurenčna. Primer takih podjetij je poznan tudi v Nemčiji in jih opredeljujemo kot »*Mittelstand*« podjetja. To so preprosto vodena srednje velika podjetja, ki zapolnjujejo tržne niše. V teh nišah imajo v svetovnih okvirih celo dominantne tržne deleže (Jaklič, 2009, str. 30).

Glede na to, da ima Slovenija majhno gospodarstvo, ki je posledično zelo odprto in naklonjeno mednarodni menjavi, lahko rečemo, da se pri nas pojavlja dovolj priložnosti za mednarodni razvoj podjetij. Vendar je potrebno poudariti, da je odprtost in odvisnost od drugih držav lahko tudi negativna, saj se tuji vplivi zelo hitro širijo tudi pri nas. Prav to je eden izmed vzrokov, zakaj nas je leta 2008 prizadela finančna kriza. Mala in srednja podjetja so se ji v večini dobro prilagodila, medtem ko za velika podjetja tega na splošno ne moremo trditi. V slovenskem prostoru je v zadnjem času propadlo precejšnje število velikih podjetij, predvsem gradbenih, razlog za to pa je verjetno njihova okornost pri prilagajanju in težave pri zmanjševanju stroškov.

1.4 ZAKAJ SO PODJETJA OBČUTLJIVA GLEDE PLAČIL

Mala in srednja podjetja so po tržni naravnosti usmerjena večinoma na lokalne trge, čeprav kar nekaj srednjih podjetij svoje poslovanje širi na mednarodne trge, kjer poskušajo uspeti kot nišni prodajalci. Splošna plačilna disciplina na podjetja, ki delujejo v lokalnem okolju, vpliva predvsem v smislu, da zaradi zmanjšane povpraševanja in prihodkov nastajajo zamude pri plačilih. Seveda je zadeva odvisna od panoge, v kateri podjetje posluje.

Pri podjetjih, ki so vpeta v mednarodne posle, je tveganje še toliko večje, saj na plačila lahko vpliva zakonodaja dveh ali več držav, različna poslovna etika, večje nepoznavanje poslovnih partnerjev, dražji stroški zavarovanja pred morebitnimi neplačili, kultura ipd. Evropska komisija (2004, str. 7) največjo občutljivost na spremembe v poslovnem okolju pripisuje predvsem malim podjetjem. Kot navajajo, so ta podjetja prva, ki občutijo breme birokracije, in prva, ki reagirajo na njeno zmanjševanje. Občutljivost malih in srednjih podjetij na zamude pri plačilih je še toliko večja, saj ne razpolagajo s tako velikim finančnim zaledjem kot večja podjetja in si želijo, da bi bil njihov delovni kapital oziroma hitrost obratnih sredstev čim večja.

Da bi podjetja zmanjšala občutljivost glede plačil in denarnega toka, je za njih pomembno tudi, da dobro nadzirajo svoj denarni tok in obratni kapital (*angl. working capital*), ki mora biti čim manjši, njegov obrat pa čim hitrejši. V primeru, da je nadzor nad kontrolo slab, se lahko v podjetju pojavijo posledice v obliki višjih stroškov, kot bi bili potrebni, nižjega profita. Tudi sredstva so v tem primeru lahko vezana na prevelik kapital usmerjen v poslovanje, nižje investicije in čas, ki ga podjetje potrebuje, da pobere svoj denar v obliki dolgov, je lahko velikokrat predolg (Coyle, 2000).

1.5 PRAVICE PODJETIJ OB ZAMUDAH PLAČIL

Prvi korak, ki se ga podjetja ponavadi poslužujejo, ko njihove terjatve niso poravnane, je pošiljanje opominov za neporavnane obveznosti ali zaračunavanje zakonsko določenih zamudnih obresti. Pri poslovanju med podjetji na dobavnica večkrat zasledimo tudi pogoje oziroma klavzule, ki določajo, da na primer kupljeno blago do plačila ostaja v lasti podjetja, ki je blago izdalo. Prav tako se podjetja pri zamudah plačil oziroma neporavnanih terjatevah lahko poslužijo različnih načinov izterjav. Med temi naj omenim predvsem pisne opomine, izterjave preko telefona ali osebnega obiska, e-izvršbe, kompenzacije, faktoring, cesijo, asignacijo, kompenzacijo ali celo sodno izterjavo.

Zakon o finančnem poslovanju in postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju jasno določa, da mora podjetje, ki postane plačilno nesposobno, začeti postopke zaradi insolventnosti, vendar pa se mnoga podjetja temu v praksi temu upirajo. Zakon predvideva, da je v trenutku ugotovitve plačilne nesposobnosti poslovodstvo dolžno izpeljati ukrepe, katerih namen je zaščita upnikov. V trenutku ugotovitve insolventnosti je potrebno ustaviti vsa plačila in nato zagotoviti, da se sanacija ali stečaj izpelje tako, da so upniki poplačani sočasno in sorazmerno. Potrebno je preprečiti, da bi se upniki, ki so bližje dolžniku, so močnejši ali bolje informirani, poplačali mimo poplačilnega vrstnega reda določenega z zapadlostjo terjatev (Grgič, 2010).

Kot navaja Saša Prelič, profesor gospodarskega prava, v intervjuju z Majo Grgič (2010) so upniki pri nas sicer dokaj dobro zaščiteni. Le-ti uživajo primerljivo raven pravnega varstva kot v ostalih primerljivih državah. Problem je v tem, da se upniki instrumentov, ki jih imajo na voljo, premalo zavedajo in jih premalo uveljavljajo. Problem v Sloveniji je v miselnosti, saj je stečaj obravnavan kot nekaj negativnega, čeprav je to normalna oblika prenehanja pravnih subjektov. Zaradi tega so tudi postopki finančnega prestrukturiranja ali stečaja uvedeni prepozno. V vsakem primeru se je potrebno zavedati, da je sanacija podjetja upravičena le takrat, kadar je za upnike bolj ugodna kot stečaj. Negativno sprejemanje stečaja je posledica slabega odražanja na socialnem področju, predvsem v položaju delavcev. To je tudi vzrok, da se s stečajem odlašajo predolgo. Do teh situacij pri vprašanju stečaja pride pogosto, vendar je potrebno v teh primerih preceniti, ali je boljša rešitev za podjetje in delavce sanacija podjetja oziroma prisilna poravnava ali sam stečaj.

Ko govorimo o družbi z omejeno odgovornostjo, pod katero so mala in srednja podjetja zelo pogosto registrirana, ZGD-1-UPB3 v 104. členu določa predlagano dolžnost pri plačilni nesposobnosti ali prezadolženosti, in sicer:

»(1) Če postane družba, pri kateri ni noben družbenik fizična oseba, plačilno nesposobna ali prezadolžena, je treba predlagati začetek stečajnega postopka ali postopek prisilne poravnave; to ne velja, če je med družbeniki družbe druga družba z neomejeno odgovornostjo ali komanditna družba, pri kateri je vsaj en osebno odgovorni družbenik fizična oseba. Postopek morajo predlagati zastopniki družbe ali likvidacijski upravitelji.

Predlog je treba dati brez odlašanja, najpozneje pa v treh tednih po nastanku dejstva, ki se nanaša na plačilno nesposobnost ali prezadolženost družbe in ga posebni zakon določa kot razlog za uvedbo stečajnega postopka.«

»(2) Potem ko nastopi plačilna nesposobnost družbe ali ko se pokaže njena prezadolženost, pooblaščenim zastopnikom družbe ali likvidacijskim upraviteljem ne smejo več izvesti nobenih plačil za družbo, razen plačil, ki so tudi po tem času v skladu s skrbnim in poštenim poslovanjem.«

»(3) Zaradi kršitve določb prejšnjega odstavka so družbeniki solidarno odškodninsko odgovorni, razen če dokažejo, da so poslovali vestno in pošteno. Odškodninska odgovornost se z dogovorom med družbeniki ne more niti omejiti niti izključiti. Če je nadomestilo potrebno za poplačilo upnikov družbe, odškodninska obveznost ne preneha niti z odrekom ali pobotom družbe niti s tem, da dejanje temelji na sklepu družbenikov.«

ZFPPIPP od 33. do 44. člena določa tudi obveznosti družbe ter njenega posloводства in nadzornega sveta pri nastanku insolventnosti. Menim, da je glede upnikov še posebno pomemben 34. člen, ki določa obveznost enakega obravnavanja upnikov in s svojimi določbami varuje upnike pred tem, da bi bili dodatno oškodovani. Ker je v zadnjem času prišlo do povečanega števila stečajnih postopkov, v katere so vpleteni tudi obrtniki in podjetniki, stečajni upravitelji le-tim velikokrat pošiljajo zahteve za povračilo že izplačanega denarja v stečajno maso. Veliko je primerov, ko se to izvaja z namenom, da bi se upniki prestrašili in vrnil denar, čeprav za to velikokrat ni pravne podlage. Kot navaja Sabina Rupert iz svetovalnega centra OZS, lahko stečajni upravitelji proti upnikom sprožijo pravni postopek, na podlagi katerega zahtevajo vračilo sredstev. Upnik mora torej dokazati, da plačilo, ki ga je prejel, ni izpodbojno, kar pomeni, da zadosti zahtevam določb ZFPPIPP od 269. do 278. člena. V sodnih postopkih stečajni upravitelji ponavadi skušajo dokazati, da bi upnik moral vedeti, da je dolžnik insolventen, kar pa je po mnenju OZS neutemeljeno in nesprejemljivo, saj podjetnik ni strokovnjak na področju insolventnega prava, za to nima kadrov, ponavadi niti sredstev (Štucin, 2010b, str. 10.).

2 UMESTITEV PROBLEMA PLAČILNE NEDISCIPLINE V TRENUTNO GOSPODARSKO OKOLJE

Od pričetka svetovne gospodarske krize pa do danes je bilo predlaganih in sprejetih mnogo ukrepov, ki predvidevajo načine za ublažitev razmer. Ko je na svetovnih borzah prišlo do finančnih zlomov, so se le-ti zelo kmalu pričeli odražati tudi na gospodarskih subjektih. Gospodarska rast, inflacija in ostali makroekonomski kazalniki so se v tem času začeli hitro spreminjati in neizogibno dejstvo je bilo, da je tudi Slovenija proti koncu leta 2008 zapadla v finančno in gospodarsko krizo. Problem plačilne nediscipline do današnjega dne še vedno ni v celoti rešen in vprašanje je, koliko časa bomo v Sloveniji še potrebovali, da dosežemo širok konsenz v urejanju plačil. V nadaljevanju prikazujem spremembe nekaterih

gospodarskih kazalnikov v slovenskem gospodarstvu, ki so se spreminjali v obdobju zadnjega desetletja, v letih krize pa bolj, kot je bilo to pričakovano. Največja nihanja so opažena predvsem od leta 2008 dalje, kar pripisujem obdobju krize, ki je seveda povezano tudi s plačilno nedisciplino.

Mnenja ekonomistov o vmešavanju države v gospodarstvo so sicer deljena, vendar pa je dejstvo, da v času krize različne politike, ki jih ima na voljo država, ob pravilni uporabi lahko prispevajo k ublažitvi razmer. Država ima na voljo fiskalno in monetarno politiko. Avtonomnost slednje smo z vstopom v Evropsko monetarno unijo sicer izgubili, vendar pa se lahko interesi države zasledujejo tudi s pomočjo fiskalne politike. V primeru, da želi država zasledovati ekspanzivno fiskalno politiko, to pomeni nižanje davkov in višanje transferjev, medtem ko restriktivna politika vpliva na višje davke in nižje transfere. Vzroki, zaradi katerih se država vmeša v gospodarsko dejavnost, morajo zasledovati štiri glavne cilje. Govorimo o čimbolj učinkoviti rabi proizvodnih dejavnikov oziroma čim večjem outputu gospodarstva, čim večji zaposlenosti, stabilni ravni cen in uravnoteženi zunanjetrgovinski bilanci (Lah & Ilič, 2007, str. 192).

2.1 BRUTO DRUŽBENI PROIZVOD

Kot eno izmed mer pregleda stanja v Sloveniji in vpliva krize ter plačilne nediscipline sem izbral BDP, ki nam pokaže smer gibanja gospodarstva in blaginjo v državi. V teoriji bruto družbeni proizvod izraža gospodarsko dejavnost neke države ali geografskega področja v določenem, praviloma enoletnem obdobju. Velikost ustvarjenega BDP lahko ugotavljamo na tri različne načine in sicer: z metodo končnih prodaj, dohodkovno metodo in metodo dodane vrednosti (Lah & Ilič, 2007, str. 192).

Bruto domači proizvod je najboljšežnejša mera narodnega celotnega outputa dobrin in storitev. Gre za vsoto denarne vrednosti potrošnje, bruto naložb, vladne potrošnje oziroma nakupov dobrin in storitev ter neto izvoz v državi v posameznem danem letu. Mera BDP se uporablja za številne namene, najpomembnejša med njimi pa je zagotovo mera celotne uspešnosti in delovanja gospodarstva (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 390).

Ko govorimo o BDP moramo poznati tudi primerjavo med nominalnim in realnim BDP. Kot navajata Samuelson in Nordhaus (2002, str. 395) lahko BDP za posamezno leto merimo z uporabo tržnih cen tega leta. Na ta način dobimo nominalni BDP oziroma BDP po tekočih cenah. Ker pa nas običajno bolj zanima kakšen je realni BDP, ga računamo tako, da količine dobrin množimo z realnimi, nespremenljivimi cenami. Če želimo dobiti deflator BDP, ki se uporablja kot mera splošne ravni cen, moramo nominalni BDP deliti z realnim. Ko obračamo formule lahko torej tudi realni BDP računamo z deljenjem nominalnega z deflatorjem BDP.

Naslednja tabela in graf prikazujeta spremembe BDP v obdobju 2000–2010, s katerimi želim prikazati, da so imeli plačilna nedisciplina, manjša gospodarska dejavnost in posledični propadi podjetij vpliv na output gospodarstva.

Tabela 2: Bruto domači proizvod in bruto nacionalni dohodek, Slovenija

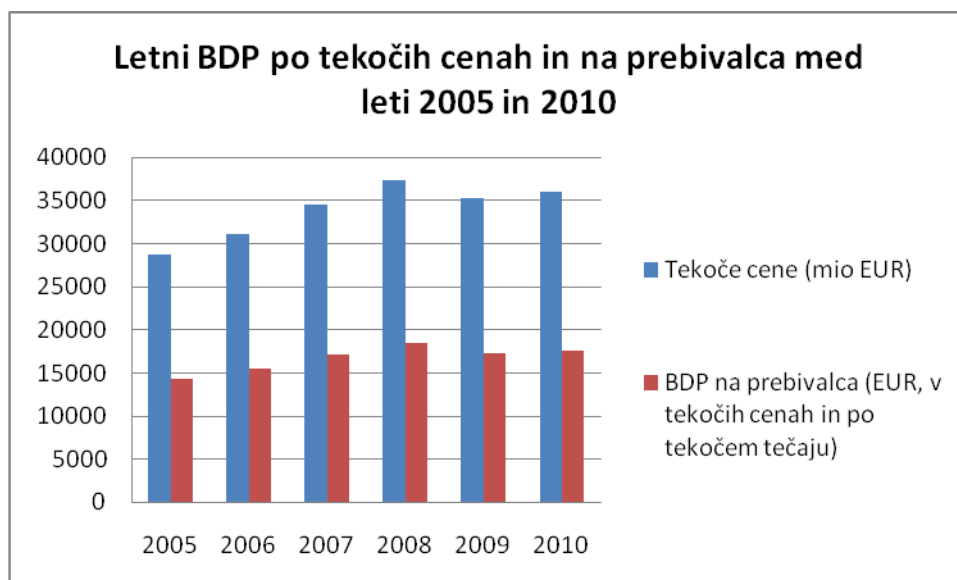
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tekoče cene (mio EUR)	28722,3	31045,0	34550,4	37279,6	35297,3	35973,8
Letna sprememba obsega (%)	4,0	5,8	6,8	3,7	-8,1	1,2
Na prebivalca (EUR, v tekočih ceni in po tekočem tečaju)	14355,5	15464,3	17113,8	18437,2	17288,5	17559,6

* Podatki pred letom 2007 so preračunani v evre po fiksnem tečaju 1 € = 239,64 SIT.

Vir: SURS, Bruto domači proizvod in bruto nacionalni dohodek, Slovenija, letno, 2011.

Tabela 2 nam prikazuje, da je BDP po tekočih cenah in na prebivalca padel med letoma 2008 in 2009. V tem času se je kot posledica krize izrazito pojavila tudi plačilna nedisciplina, ki je vplivala na produktivnost gospodarstva. Dejavniki krize so tako letni BDP leta 2009 glede na leto 2008 znižali kar za 8,1 %. Slednje odraža tudi podatek o padcu BDP na prebivalca.

Slika 1: Letni BDP po tekočih cenah in na prebivalca

Slika 1 nam prikazuje, da je BDP po tekočih cenah in na prebivalca med leti 2005 in 2007 naraščal, od leta 2008 do leta 2009 padel, nato pa spet narastel. Padec med letoma 2008 in 2009 lahko na podlagi informacij, ki jih imam, pripišem zadnji finančni krizi. Seveda so bile posledice le-te padec prodaje, poslabšanje likvidnosti, povečane terjatve in propadi podjetij, kar je kumulativno vplivalo na nižji BDP.

2.2 INFLACIJA

Inflacija je eden najbolj značilnih pojavov v sodobnih gospodarstvih. Pomeni rast splošne ravni cen, povzroča pa tudi padanje vrednosti denarja. Inflaciji so danes izpostavljena vsa tržna gospodarstva. V teoriji razlikujemo tri vrste inflacije, in sicer: inflacijo povpraševanja, inflacijo ponudbe in strukturno inflacijo. Poseben dejavnik inflacije so tudi inflacijska pričakovanja, ko cene rastejo zato, ker pričakujemo, da bodo rastle, pričakovanja pa se sčasoma zato tudi uresničijo (Bajt & Štiblar, 2002, str. 471–472). Stopnja inflacije ima v povezavi z brezposelnostjo obraten učinek. To pomeni, da ob naraščanju stopnje brezposelnosti, ki se je v Sloveniji pokazala v letu 2009, tudi stopnja inflacije pada. Prav zato imajo odpušanja, propadi podjetij in plačilna nedisciplina z inflacijo pomembno povezavo in je bila ta v letu 2009 temu primerno nizka.

Inflacijo izračunavamo z uporabo cenovnih indeksov. Največkrat nas zanima tako imenovana stopnja inflacije, ki je odstotek spremembe ravni cen. Ekonomski učinki, ki jih povzroča inflacija, so za gospodarstvo najpogosteje negativni, težava je v tem, da se spremembe cen in plač ne gibljejo enako hitro. Prvi učinek, ki ga ima inflacija, je prerazdelitev dohodka in premoženja med različne skupine, drugi pa je izkrivljanje relativnih cen in količine dobrin ali celo količine outputa za celotno gospodarstvo. Inflacijska stopnja v zadnjih letih je prikazana v naslednji tabeli.

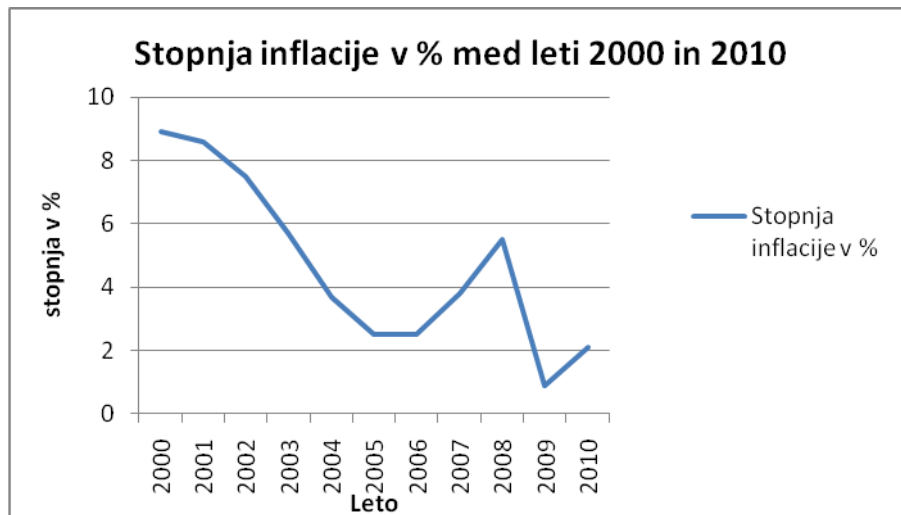
Tabela 3: Stopnja inflacije v % med leti 2000 in 2010

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Stopnja inflacije v %	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1

Vir: Eurostat, povzeto po Average rate of change in Harmonized Indices of Consumer Prices, (b.l.).

Tabela 3 nam prikazuje letne stopnje inflacije od leta 2000 do leta 2010. Najnižja stopnja inflacije v tem obdobju je bila leta 2009, najvišja pa leta 2000. Zmerna stopnja inflacije je za Slovenijo pomembna zaradi stabilne ravni cen in doseganja maastrichskih konvergenčnih kriterijev. Po podatkih Eurostata je bila leta 2008 v državah EU-27 stopnja inflacije 3,7 %, leta 2009 1 % in leta 2010 enako kot v Sloveniji 2,1 %. Na podlagi teh podatkov ugotavljam, da se je inflacija v Sloveniji v obravnavanih letih gibala v podobnih številkah kot v EU.

Slika 2: Stopnja inflacije v %

Stopnja inflacije je po podatkih Eurostata od leta 2000 pa do leta 2005 padala. V letih 2005 in 2006 je ostala konstantna na letni stopnji 2,5 %. Inflacija je v letih 2007 in 2008 zopet narasla, nato pa v letu 2009 padla. Stopnja brezposelnosti se je takrat precej povečala. V letu 2010 je zopet zaslediti rast inflacijske stopnje, kar pomeni tudi zmanjševanje števila brezposelnih in gospodarsko okrevanje.

2.3 BREZPOSELNOST

Kazalec, ki dobro kaže posledice plačilne nediscipline in odpuščanja zaradi zapiranj podjetij, je tudi stopnja brezposelnosti. Le-ta se od leta 2008 povečuje, izjema je zaposlovanje v javnem sektorju, na katerega kriza ni imela tako velikega vpliva kot na realni sektor. Brezposelnost je povezana tudi s stopnjo inflacije. V teoriji zviševanje inflacije vodi v povečanje zaposlovanja in obratno. To nam kaže Philipsova krivulja, ki sloni na keynesianskih osnovah (Lah in Ilič, 2007, str. 301–303).

Tabela 4: Število registriranih brezposelnih in stopnja brezposelnosti v Sloveniji med leti 2005 in 2010

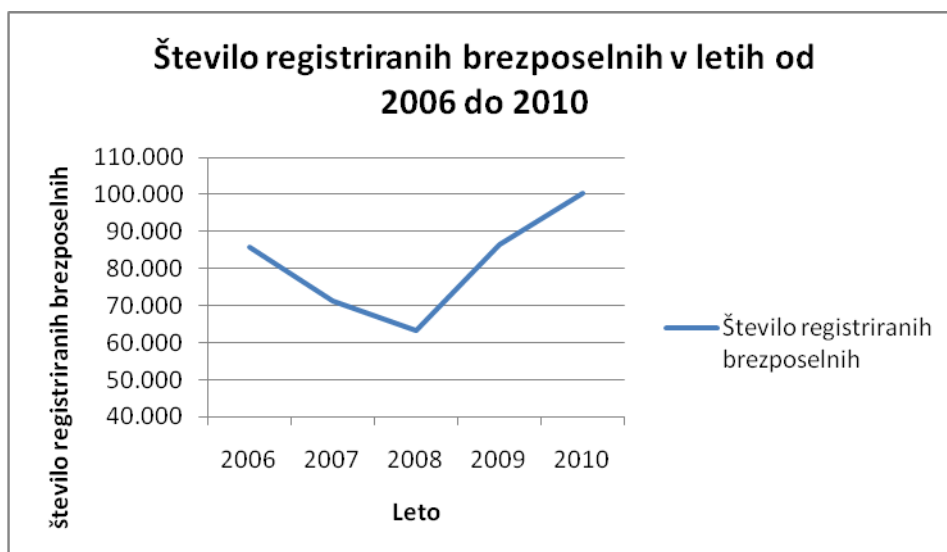
Leto	2006	2007	2008	2009	2010
Število registriranih brezposelnih	85.836	71.336	63.216	86.354	100.504
Stopnja brezposelnosti v %	9,4	7,7	6,7	9,1	10,7

Vir. SURS, povzeto po Delovno aktivno prebivalstvo, registrirane brezposelne osebe in stopje registrirane brezposelnosti, Slovenija, letno; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, povzeto po Letno poročilo za leto 2007, 2008, 2009, 2010

Število registriranih brezposelnih in stopnja brezposelnosti sta bila v obravnavanih letih najnižja leta 2008. Od tega leta se oba kazalnika povečujeta, največji odmik pa je zaznati

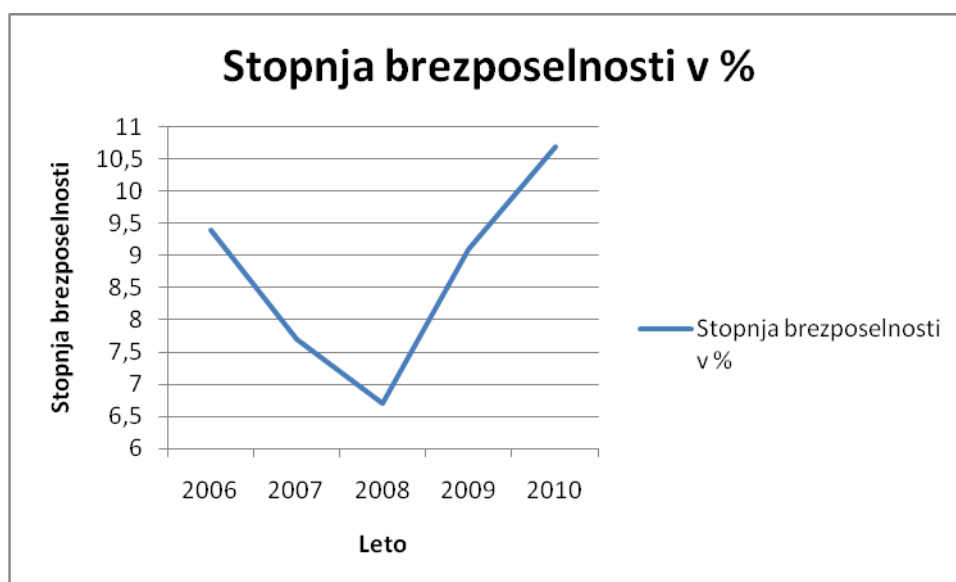
med letoma 2008 in 2009. Število brezposelnih se je povečevalo tudi med letoma 2010 in 2011, vendar z manjšo stopnjo rasti kot v prejšnjih letih.

Slika 3: Število registriranih brezposelnih

Število registriranih brezposelnih, prijavljenih na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje, se je v letih od 2006 do 2010 konstantno spreminjalo. V tem obdobju je bilo najmanj registriranih brezposelnih v letu 2008, to je 63.216 ljudi. Po tem letu se je število registriranih zopet povečalo. Po podatkih SURS-a je bilo povprečno število brezposelnih prijavljenih na ZRSZ v maju 2011 kar 108.634.

Slika 4: Stopnja brezposelnosti med leti 2006 in 2010

Stopnja brezposelnosti med leti 2006 in 2010 ima obliko črke V. Do leta 2008 je padala, nato pa se je s pojavom finančne in gospodarske krize skokovito povečevala.

2.4 ODVAJANJE DDV

Odvajanje DDV je ena izmed perečih tem, ko se govori o plačilni nedisciplini. OZS pogosto opozarja, da način obračunavanja in plačevanja DDV podjetja obremenjuje, saj se DDV plačuje po izstavljenih računih, ne glede na to, ali so le ti poravnani. Zaradi tega pri podjetjih povzroča dodatne odlive, ki niso sorazmerno kriti s prilivi, in zato še zmanjšuje likvidnost.

Ko govorimo o nastanku obveznosti obračuna DDV, moramo ločiti promet znotraj Slovenije od prometa znotraj Evropske skupnosti. Do 1. maja 2004 je pri prometu znotraj Slovenije veljalo, da obveznost za obračun DDV nastane, ko je izdan račun. Če račun ni bil izdan, se je DDV obračunaval osmi dan po opravljeni storitvi oziroma dobavi blaga. Sedaj je rok za obračun določen drugače. DDV je potrebno obračunati najkasneje zadnji dan davčnega obdobja, na katerega se storitev oziroma promet z blagom nanaša. Pri izdajanju računov in vpisovanju v knjigo izdanih računov so na voljo dve možnosti. Izdane račune se lahko vpisuje po datumu izdanega računa ali pa se izdane račune lahko vpisuje v knjigo izdanih računov po datumu opravljene storitve oziroma dobave blaga. ZDDV torej določa, kdaj mora biti DDV obračunan, ne pa tudi, kdaj mora biti izstavljen račun (Petauer & Urbanija, 2004, str. 110–111).

Kadar se izvajajo transakcije znotraj Skupnosti, kjer velja načelo namembne države, se DDV obračuna po stopnji in v državi članici, kamor je blago namenjeno. Obveznost pri nabavah znotraj Skupnosti nastane 15. dne v mesecu, v katerem je bila nabava dejansko opravljena, razen če ni prej prejet račun (Petauer & Urbanija, 2004, str. 114). Poslovni subjekti, ki so davčni zavezanci, imajo pravico do odbitka vstopnega DDV. Odbitek smejo obračunati v davčnem obdobju, v katerem so prejeli račune za opravljene storitve ali opravljen promet blaga (Petauer & Urbanija, 2004, str. 119). Pri obračunavanju DDV Zakon o DDV določa več možnih razmerij pri obračunu, kot na primer ko je naročnik storitve tudi plačnik DDV in ostala razmerja.

V zadnjem času je bilo v Sloveniji glede teme obračuna in plačila davka na dodano vrednost veliko govora. Kot navaja Štucin (2010a) je bil na pobudo poslanca Miroslava Kluna sprejet amandma, s katerim je v zakonu o izvrševanju proračuna za prihodnji dve leti določen skrajni oziroma generalni rok za plačila države, ki znaša 30 dni, izjemoma je lahko tudi krajši. Plačilni rok po tem amandmaju začne teči naslednji dan, ko je prejeta listina, ki je podlaga za izplačilo. Hkrati s tem je bilo v Sloveniji sprejetih še nekaj drugih ukrepov, ki bodo pomagali k izboljšanju plačilne nediscipline. Med njimi naj omenim skrašanje roka za vračilo preplačanega DDV, znižanje stopnje tega davka na določene delovno intenzivne storitve, zvišan pa je tudi prag za plačilo DDV po plačani realizaciji (Štucin, 2010a, str. 18).

2.5 VPISI IN IZPISI IZ OBRTNEGA REGISTRA

Kot sem že omenil, so mala podjetja tista, ki najhitreje čutijo posledice sprememb gospodarskega okolja, saj za sabo nimajo tako močnega finančnega zaledja kot velika podjetja. Veliko malih podjetij deluje v obrti, zato je smiselno, da preučim tudi število vpisov in izpisov iz obrtnega registra in primerjam število podjetij, ki so po posameznih letih propadla, s številom tistih, ki so bila na drugi strani na novo ustanovljena. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije vsako leto objavi statistični pregled obrti v številkah. Med drugimi objavijo tudi podatke o vpisanih in izpisanih podjetjih iz obrtnega registra, ki jih predstavljam v nekoliko skrajšani tabeli.

Tabela 5: Število vpisov in izpisov iz obrtnega registra po posameznih letih

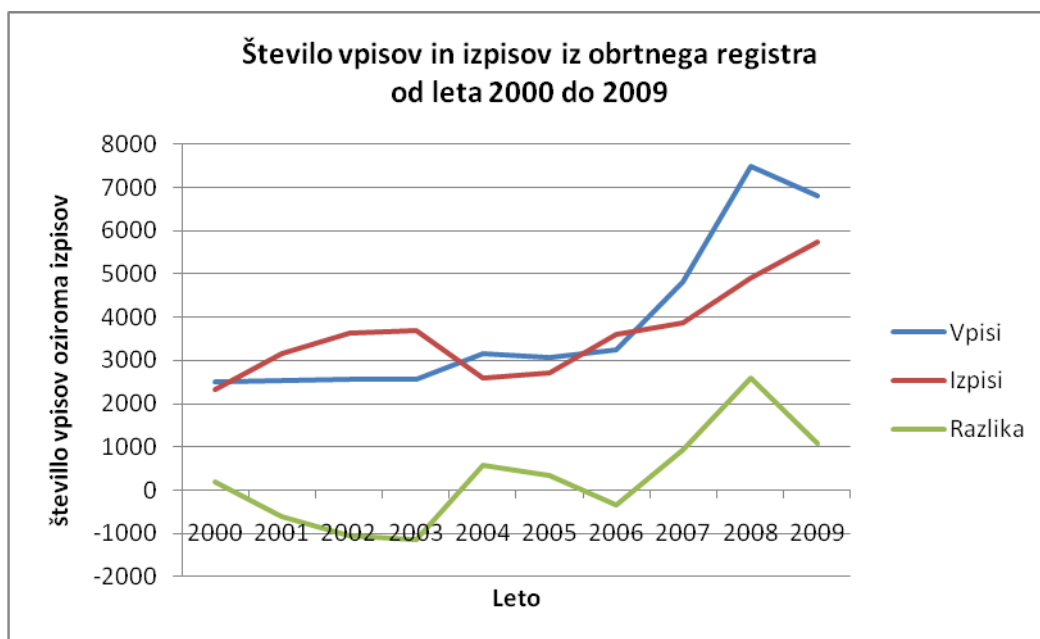
Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
*Vpisi	2.519	2.540	2.565	2.553	3.168	3.071	3.258	4.828	7.479	6.808
*Izpisi	2.327	3.158	3.633	3.701	2.605	2.721	3.605	3.884	4.897	5.727
Razlika	192	-618	-1.068	-1.148	563	350	-347	944	2.582	1.081

Vir: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, povzeto po Statistični pregled Obrt v številkah 2009, str. 23

* Število vpisov in izpisov je izračunano kot sešetevek po naslednjih dejavnostih: kmetijska, gostinska, prometna, živilska, tekstilna in usnjarska, lesna, grafično-papirna, nekovinska, kovinska, elektro, gradbena, domača in umetniška obrt.

Kot je prikazano v tabeli 5 se je število vpisov v obrtni register med leti 2000 in 2009 konstantno povečevalo vse do leta 2009, ko je vpis glede na leto 2008 padel za 8,97 % in je znašal 6.808 vpisov. Prav tako se je število izpisov do leta 2003 povečevalo, nato pa leta 2004 glede na prejšnja leta precej padlo. Povečevanje zasledimo zopet od leta 2005 dalje. V letih 2001, 2002, 2003 in 2006 je bila razlika med številom vpisov in izpisov negativna, kar pomeni, da se je več obrtnikov iz registra izpisalo kot vpisalo. Veliko povečanje vpisov v obrtni register se opazi predvsem iz leta 2007 na leto 2008. V tem letu se je pričela zadnja finančno-gospodarska kriza, v kateri je precej podjetij tudi propadlo, zato so ljudje začeli ustanavljati svoja podjetja, da bi se na ta način osamosvojili in si zagotovili finančno stabilnost, ki so jo izgubili z odpuščanji.

Slika 5: Število vpisov in izpisov iz obrtnega registra po letih

Tudi graf nam z zeleno linijo prikazuje največje razlike po letih, ki so najbolj opazne predvsem med leti 2006 in 2009. Tu so razlike pozitivne, kar je dobro, saj iz tega vidimo, da se ustanovljajo nova podjetja in se povečuje delež tistih, ki se na trgu dejansko obdržijo.

2.6 IZVRŠBE NA PREMOŽENJE

Slaba plačilna disciplina povzroča tudi vse več sodnih izvršb, saj upnikom včasih enostavno ne preostane drugega, kot da terjajo dolg preko sodišča. Upnik do svojih terjatev najhitreje pride tako, da z verodostojno listino na okrajnem sodišču vloži predlog za izvršbo. Postopek izvršbe je načeloma hiter, saj gre za postopek namenjen reševanju nespornih primerov. Sodišče lahko zato svoj sklep izda že v nekaj dneh. Problem se pojavlja predvsem v tem, da dolžniki na izvršbe podajajo ugovore ali enostavno sploh ne morejo plačati dolga. Ko dolžniki podajajo ugovore, si s tem tudi pridobivajo čas, saj v ugovorih dolžniki velikokrat navajajo lažne oziroma izmišljene razloge. V primeru, da je ugovoru odobreno, mora upnik pravico iskati v pravnem postopku (Dimnik, 2010).

Na Okrajnem sodišču v Ljubljani je bilo leta 2008 ugovorov približno 9 %, v letu 2009 pa že okoli 13 %. Na sodišču povečanje pripisujejo predvsem povečanju števila predlogov za izvršbo, na ljubljanskem sodišču so leta 2009 prejeli kar okoli 23.850 ugovorov na izvršbe (Dimnik, 2010). V letu 2010 je po podatkih državnega pravobranilstva število zadev v zvezi z postopki izvršbe in zavarovanj zabeležilo porast za kar 17 % glede na prejšnje leto, število pa narašča tudi v letu 2011 (Državno pravobranilstvo, 2011).

2.7 ŠTEVILO PODJETIJ IN ZAPOSLENIH

Na podlagi podatkov, ki so razpoložljivi na straneh Statističnega urada Republike Slovenije, sem ugotovil, da se je od leta 2008 do leta 2009 število podjetij v Sloveniji sicer povečalo, vendar se je hkrati s tem zmanjšalo število oseb, ki so v njih zaposlene. Dejanski podatki za ti dve leti so prikazani v spodnji tabeli. Z njimi želim prikazati nihanje števila podjetij in zaposlenosti med najbolj kritičnima letoma.

Tabela 6: Število podjetij in njihovih zaposlenih

Leto	2008	2009
Število podjetij	152.541	160.931
Število zaposlenih oseb	881.598	864.347

Vir: SURS, povzeto po Podjetja, Slovenija, 2009 – končni podatki, 2010.

Število podjetij se je med letoma 2008 in 2009 povečalo za 5,5 %, medtem ko se je število v teh podjetjih zaposlenih oseb zmanjšalo za skoraj 2 %. Podatki nam kažejo, da je med tema letoma kot posledica odpuščanj veliko ljudi ostalo brez dela. Iz obravnavane literature ugotavljam, da sta imeli na to vpliv tudi plačilna nedisciplina in slaba likvidnost podjetij, ki sta pripeljali do zapiranja delovnih mest.

2.8 NEPORAVNANE OBVEZNOSTI

Podatek, ki je zanimiv, je znesek neporavnanih obveznosti, ki nastaja kot posledica plačilne nediscipline. V naslednji tabeli so predstavljeni povprečni dnevni zneski neporavnanih obveznosti pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi po posameznih letih. Zneski pred letom 2007 so iz osnovnih podatkov preračunani na podlagi veljavne paritete 1 € = 239,64 SIT.

Tabela 7: Neporavnane dospеле obveznosti po letih

Leto	Povprečno število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi	Povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti v EUR
2003	1513	37.527,12
2004	2850	77.003,83
2005	2989	111.533,96
2006	3370	121.752,63
2007	3226	122.897,87
2008	2923	106.022,34
2009	4217	179.777,75
2010	5140	303.555,14

*Povprečne dnevne podatke sem pridobil iz statistike AJPES-a tako, da sem vse podatke seštel in uporabil funkcijo AVERAGE.

Vir: AJPES, povzeto po *Poslovni subjekti z dospelimi neporavnanimi obveznostmi po mesecih in dnevih za leta 2003 do 2010*

Potrebno je pripomniti, da tabela vsebuje le povprečne neporavnane obveznosti iz naslova sodnih sklepov o izvršbi in iz naslova davčnega dolga. Podatki ne vključujejo ostalih neporavnanih obveznosti iz naslova neplačanih računov med upniki in dolžniki. Kot vidimo iz podatkov v tabeli, se je stanje neporavnanih dospelih obveznosti v obravnavanem obdobju povečevalo v linearnem trendu, še posebej velik skok pa opazimo med letoma 2009 in 2010, kar pripisujem prav plačilni nedisciplini oziroma zapadlim terjatvam.

Slika 6: Povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti

Kot nam prikazuje zgornji graf, se je povprečni dnevni znesek neporavnanih obveznosti med leti 2003 in 2010 konstantno povečeval, z izjemo med letoma 2007 in 2008. Z letom 2008 je znesek skokovito poskočil, kar lepo prikazuje tudi zgornji graf. To je obdobje, ko se je pričela izrazita plačilna nedisciplina.

Slika 7: Povprečno število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi po letih

V trendu gibanja grafa v denarnem znesku se spreminja tudi graf števila podjetij, ki svojih obveznosti ne poravnava v rokih. Tudi na tem grafu je po letu 2008 viden precejšen skok.

3 PREDLAGANE REŠITVE PLAČILNE NEDISCIPLINE

S plačilno nedisciplino se je v Sloveniji prva pričela ukvarjati predvsem Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, ki opozarja na številne probleme, ki jih slaba plačilna disciplina povzroča. OZS je na to temo podala mnogo predlogov, nekateri izmed njih so bili do danes dejansko tudi že sprejeti. Na drugi strani je vlada poskušala storiti svoje s pomočjo ukrepov, ki jih ima država na voljo. Slednje je zajeto predvsem v izhodni strategiji iz krize.

3.1 PREDLOGI OBRTNE ZBORNICE SLOVENIJE

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije je trenutno zelo aktivna na področju izboljšanja pogojev za poslovanje predvsem malih podjetij. V zvezi s tem je zbornica vladi podala kar nekaj zahtev. Nekateri izmed njih je vlada že sprejela in udejanila, druge so še vedno predmet pogajanj. Sedem glavnih zahtev OZS, ki predstavljajo probleme in ki malih podjetjem povzročajo največ težav ter jih je OZS pogojevala tudi z različnimi oblikami protestov, so naslednje:

- Izboljšanje plačilne discipline
- Podaljšanje veljavnosti zakona o delnem povračilu nadomestila za plače
- Siva ekonomija
- Delovna zakonodaja

- Pokojninska zakonodaja
- Javna pooblastila
- Nižje obresti za obratni kapital

Za izboljšanje plačilne discipline je OZS predlagala oziroma zahtevala implementacijo direktive Evropske unije o zamudah pri plačilih, 30-dnevni plačilni rok, spremembo insolvenčne zakonodaje ter sprejetje obveznega pobota. Na področju urejanja plačilne nediscipline je bila med OZS, GZS, TZS, Kmetijsko-gozdarsko zbornico Slovenije, Skupnostjo občin in Združenjem občin Slovenije ter AJPES-om podpisana skupna izjava, ki spodbuja večjo plačilno disciplino v državi. Slednjo sta podprli tudi ministrtrvi za gospodarstvo in finance. Eden pomembnih korakov za izboljšanje stanja je tudi enkratni mesečni pobot medsebojnih obveznosti, ki ga zagotavlja AJPES s storitvijo e-POBOT. Na ta način lahko poslovni subjekti enostavno in hitro poravnava svoje obveznosti z večstranskim pobotanjem, ki pa je tem bolj uspešno, čim več dolžnikov je hkrati vključenih v organiziran pobot. Da bi sistem zares dobro deloval, bi se morala vanj vključiti tudi velika podjetja, pobot pa bi moral biti zakonsko določen in obvezen (Štucin, 2010c).

Po mnenju Pavlinjeka bi morale banke začeti dajati posojila z nižjimi obrestnimi merami za obratni kapital. Tako bi podjetja lažje prišla do likvidnih sredstev, ki bi zopet zagnala tok gospodarstva. Prav tako je potrebno urediti sistem menic, ki imajo pri nas predolg rok trajanja (Pavlinjek, 2010). Glede stroškov posojil je predsednik uprave NLB Božo Jašovič na novinarski konferenci Združenja bank Slovenije med drugim povedal tudi, da stroški kreditov niso odvisni samo od volje bank, ampak tudi od podražitve kreditov v tujini in vpliva, ki ga bo ta imela na slovenski kreditni trg, ter konkurenčnosti na trgu. »Če trg določa cene kreditov, se jim moramo prilagoditi, ne moremo določati drugačnih cen.« Izjava gospoda Jašoviča nam torej daje posredni odgovor na zahteve OZS, ki omenjajo nižje obrestne mere. Upoštevati je potrebno tudi tržne razmere doma in v tujini (Jenko, 2011).

Z 11. aprilom 2010 sta začeli veljati tudi noveli dveh zakonov s področja javnega naročanja: novela Zakona o javnem naročanju in novela Zakona o javnem naročanju na vodnem, energetskem, transportnem področju, kakor tudi na področju poštnih storitev. V novelah so zajete prav določbe evropske direktive o pravnem varstvu v postopkih javnega naročanja. Kar novele prinašajo k boljši plačilni disciplini je to, da je razmerje med glavnim izvajalcem in podizvajalci jasno urejeno, določeni so roki, vrste poslov, izvedba in tudi plačila. Glavna novost je ta, da bo po novem zakonu naročnik lahko plačal podizvajalcu neposredno. Hkrati s tem si je OZS prizadevala in uspela doseči tudi skrajšanje roka za vračilo preplačanega davka, kar sem omenil že v poglavju o odvajanju DDV. OZS je zahtevala tudi uvedbo 30-dnevnega plačilnega roka, ki bi po njihovem prepričanju povečal učinkovitost in redna plačila, vendar le v primeru, da bo uzakonjen. Pri javnih naročilih si prizadevajo za cene, ki so tako imenovane najnižje realne cene, želijo, da se omejijo izvršbe na premoženje samostojnih podjetnikov in da je dostop do javnih naročil omogočen tudi manjšim subjektom. Prav zaradi tega je potrebno pri javnem naročanju poenostaviti postopke.

V sklopu sprememb za izboljšanje discipline se je spremenil tudi Zakon o izvršbi in zavarovanju. Ker je bil postopek izvršbe po mnenju OZS včasih počasen in dolg, so zahtevali tudi skrašanje teh postopkov in njihovo poenostavitev. Kdor poda izvršbo zoper dolžnika, je sedaj v kočljivi situaciji, saj se dolžnik lahko pritoži in izvršba lahko traja zelo dolgo. Sedaj bo lahko poravnalni rok po ugovoru dolžnika največ tri mesece, pritožbe dolžnikov pa bo obravnavalo le višje sodišče v Ljubljani. Novost je tudi, da bodo morali odvetniki, notarji in pravobranilstvo vse vloge podajati v elektronski obliki, elektronsko poslovanje pa bodo morale do septembra 2011 vzpostaviti tudi organizacije za plačilni promet. S sprejeto novelo zakona bo upnik tako prišel do terjatve tudi v primeru, da bo dolžnik na izvršbo podal ugovor. Po novem zakonu bo tudi menica veljala za verodostojen dokument. V primeru, da bo upnik vložil predlog za izvršbo, bo sodišče o tem odločilo v roku petih dni. Glede tega zakona je OZS predlagala, da se izvršbo omeji na minimalno plačo, kar bo po novem veljalo tudi za obrtnike in podjetnike (Štucin, 2010d).

Podan je bil tudi predlog za spremembo zakona o stečaju. Novelo ZFPPIP, ki to področje ureja, je sprejel državni zbor. Novela vključuje številne zahteve gospodarstva, med drugim lahko nevedem pospešitve postopkov, možnost pretvorbe dolga v lastniški delež in da se neplačane davščine iz leta pred stečajem črtajo iz preteklega obdobja. Predlog o tem, da se status samostojnega podjetnika pri stečaju izenači s stečajem družbe, v noveli ni predviden. Za samostojnega podjetnika bi to pomenilo manjše tveganje, saj ne bi več odgovarjal za obveznosti iz preteklega poslovanja s premoženjem, ki ga je pridobil po koncu stečaja.

Slovensko gospodarstvo močno zavira tudi siva ekonomija. Za zmanjšanje sive ekonomije so bile predlagane spremembe Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, med drugim je bilo veliko govora tudi o davčnih blagajnah in sistemu »vsak račun šteje«. To pomeni, da bi vsak izdan račun zmanjševal davčno osnovo, kar bi spodbudilo zbiranje in izdajanje računov. O davčnih blagajnah je veliko govora predvsem na področju gostinstva. Kot je povedal Pavel Sedovnik na strokovnem srečanju gostincev v portorožu leta 2010, je povzročiteljev sive ekonomije več, glavni pa so neustrezna davčna politika, plačilna nedisciplina, rigidni trg dela in tolerantnost javnosti do tega pojava (Vilčnik, 2010).

Na področju delovne zakonodaje je potrebno poskrbeti za njeno večjo prožnost. Trg dela je zaenkrat še vedno rigidni. Predvideti je potrebno večjo konkurenčnost, fleksibilnost delovne sile, skrajšati odpovedne roke in znižati odpravnine v primeru odpovedi iz poslovnih razlogov ali nesposobnosti. Hkrati s tem je potrebno vzeti v zakup tudi staranje prebivalstva in vlogo starejših delavcev (Vilčnik, Mihelič, Kukovica & Jarec, 2011).

3.2 VLADNA STALIŠČA IN UKREPI

Vlada Republike Slovenije je za razrešitev problemov gospodarstva pripravila izhodno strategijo, ki naj bi vzpodbudila gospodarsko rast v državi. Sledeče navedbe o vladnih ukrepi in stališčih sem povzel iz odgovorov kabineta predsednika vlade na odprta vprašanja, ki jih je zastavila OZS. Odgovore kabineta je podal gospod Miloš Pavlica.

3.2.1 Pravna varnost in plačilna disciplina

Ministrstvo za finance je v sodelovanju z ministrstvom za pravosodje in Banko Slovenije spremenilo ustrezno zakonodajo, ki je pripomogla k večji učinkovitosti menice kot sredstva za zavarovanje terjatev. Prav tako so se zgodile pomembne spremembe na področju izvršb, zavarovanja, finančnega poslovanja in postopkov prisilne poravnave. Sprejete so bile novela Zakona o obveznem pobotu, novela Zakona o 30-dnevnem plačilnem roku, novela Zakona o plačilih pri javnem naročanju, Zakon o izvršbi in zavarovanju ter Zakon o insolvenčni zakonodaji.

Na področju Zakona o izvršbi in zavarovanju je delovna skupina identificirala področja zakona, kjer bi lahko dosegli večjo učinkovitost postopka z manjšimi spremembami in dopolnitvami. Področja, ki jih je delovna skupina izpostavila, zajemajo učinkovito iskanje dolžnikovega premoženja; to pomeni, da se izboljša seznam oziroma podatki v njem, bolj učinkovito pridobivanje podatkov pomembnih za izvršilni postopek ter razširitve opravljanja poizvedb sodišč po uradni dolžnosti. Predviden je tudi ukrep za razbremenitev sodnikov. Manj zahtevna dela naj bi po predlogu opravljali strokovni sodelavci in sodniški pomočniki. Izboljšanje učinkovitosti izvršbe na področju pristojnosti bi lahko dosegli s spremembo v zvezi z izvršbo na nepremičnine. Časovno bi lahko izvršbo omejili in povečali aktivnost upnikov z ureditvijo odloga izvršbe, njeno ustavitvijo in časovno omejitvijo pri predlogih novih izvršb. Za izvršilne stroške je vlada predlagala uvedbo fiksne varščine za plačilo dela in stroškov in njeno plačevanje na račun sodišča, da bi ga na ta način razbremenili. Za boljšo koordinacijo je potrebno obveščati sodišča o poplačilih s strani izvrševalcev sklepov o izvršbi. Pri prodaji nepremičnin so predvideli skrašanje 6-mesečnega roka za tretjo dražbo, skrajšanje časa za končanje dražbe in prednost pri poplačilu iz zneskov pridobljenih pri prodaji nepremičnin (Kabinet predsednika vlade, 2010). Menim, da je najpomembnejši predlog možnost poplačila upnika pred pravnomočnostjo izvršilne sodbe, saj upniki na ta način hitreje pridejo do svojih terjatev.

Ministrstvo za pravosodje je v letu 2009 pričelo pripravljati novelo Zakona o finančnem poslovanju, insolventnosti in postopkih prisilne poravnave. Novela, ki jo je vlada potrdila že aprila 2010, predlaga povečanje učinkovitosti postopkov zaradi insolventnosti in z njimi povezanih izvršilnih postopkov. To pomeni, da predlog vključuje enotno stvarno pristojnost okrožnih sodišč za vse postopke zaradi insolventnosti. V zadevah na drugi stopnji odloča le eno sodišče, in sicer Višje sodišče v Ljubljani. Enostavnejša procesna dela bi lahko opravljali tudi sodniški pomočniki. V noveli so predlagani tudi pravni okviri, ki bodo

omogočali elektronsko poslovanje in informatizacijo zemljiške knjige. Novela določa tudi pravne okvire, ki posamezniku kljub osebnemu stečaju omogočajo nov začetek. Posamezniku bo to omogočeno, če bo za to izpolnjeval vse pogoje, torej če ni namerno povzročil svoje insolventnosti in če je mogoče oceniti, da ne bo zopet posloval z izgubo.

Mesto zasedanja upniškega odbora je v noveli omogočeno tudi zunaj kraja sedeža sodišča, če s tem soglašajo vsi upniki. Na ta način se izboljša položaj upnikov in upniškega odbora. Glede upraviteljev in nadzora nad njimi so bila predlagana pravila o ustanovitvi in delovanju Zbornice upraviteljev ter njihovi disciplinski odgovornosti. Storitve, ki so vključene v nagrade upraviteljev, morajo biti jasneje opredeljene, če storitve upravitelj odda drugi osebi, mora stroške plačati sam. Tudi računovodske in odvetniške storitve ne smejo biti vključene v nagradi upravitelja oziroma njegovemu nadomestilu za delo upravitelja. Novela zakona med drugim predlaga tudi, da se upniku, ki v insolventnega dolžnika vloži svež kapital, poleg pretvorbe terjatev omogoči še progresivno več pravic v upravljanju kapitala (Kabinet predsednika vlade, 2010).

3.2.2 Davčna politika

Na področju davčne politike je vlada, z namenom izboljšanja poslovnega okolja, sprejela tudi kar nekaj sprememb na področju davkov. Med drugim je pomemben podatek znižanja davka od dohodkov pravnih oseb na 20 %, vendar pa moramo pri temu upoštevati tudi spremembo, ki se je zgodila na področju davčnih olajšav oziroma davčnih izjem. Povečala se je tudi olajšava za investiranje, odpravljeni so bili tudi nekateri pogoji za njeno uveljavljanje ter povečano število sredstev, ki se za olajšavo lahko kvalificirajo. Vlada je sprejela tudi možnost pokrivanja izgub brez časovnega limita. To pomeni, da lahko poslovni subjekti izgubo prejšnjih let pokrivajo s tekočim poslovanjem. Na ta način davčni zavezanci lahko znižujejo dobičke oziroma davčne osnove. Skrajšal se je rok za vračilo preplačanega DDV iz 60 na 30 oziroma 21 dni. Prag za obračun DDV po plačani realizaciji se je dvignil iz 208.000 evrov na kar 400.000 evrov. Omeniti je potrebno tudi nižjo stopnjo DDV za delovno intenzivne storitve, kot so na primer frizerske storitve ali varstvo na domu, ter ukinitvev davka na izplačane plače.

Poleg tega so bili podani predlogi treh zakonov iz davčnega področja, in sicer Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb, Zakona o dohodnini in Zakona o davčnem postopku. Te novele predvidevajo uveljavitev splošne olajšave za zaposlovanje oseb mlajših od 26 let in starejših od 55 let, prijavljenih na zavodu za zaposlovanje vsaj 6 mesecev, povečanje splošne olajšave za vlaganja v raziskave in razvoj ter spremembo pri obdavčenju obresti iz mednarodnih dolžniških vrednostnih papirjev. To je bilo storjeno z namenom lažjega dostopa do financiranja na domačem trgu (Kabinet predsednika vlade RS, 2010).

3.2.3 Spremembe na trgu dela

Za kratkoročno premostitev razmer v krizi sta bila za omejeno obdobje sprejeta interventna zakona za subvencioniranje polnega delovnega časa in za subvencioniranje delnega povračila izplačanih nadomestil plač ter stroškov usposabljanja v času čakanja na delo.

V smislu aktivne politike zaposlovanja so bile predvidene spremembe na področju delovnopravne zakonodaje, kjer je zajeto skrajšanje odpovednih rokov, ki je pogojeno z leti dela pri delodajalcu. V sklopu tega je bila predvidena tudi reforma pokojninskega sistema, ki bi pomagal k večji javnofinančni vzdržnosti in večji pravičnosti, vendar pa je bil ta zakon zavržen na referendumu. Hkrati s tem je zaživel program samozaposlovanja, ki ga vlada smatra za najučinkovitejši program, udeleženci v njem pa so upravičeni tudi do določene subvencije. Da bi zagotovili, da je zaposlitev trajna, je vlada pogoj za pridobitev sredstev skrajšala na eno leto. To pomeni, da mora podjetnik poslovati vsaj eno leto, imeti potrjen zaposlitveni načrt in pozitivno oceno podjetniškega svetovalca (Kabinet predsednika vlade RS, 2010).

SKLEP

Plačilna nedisciplina kot taka ni nov problem, vendar pa je postala pereča tema in težava predvsem v zadnjih treh letih, ko se je o njej začelo veliko govoriti predvsem zaradi finančne in gospodarske krize, v katero je bila pahnjena tudi Slovenija, saj smo država, ki je izrazito izvozno usmerjena, majhna in zato odvisna od velikih gospodarstev. Tema plačilne nediscipline se je začela pri nas v zadnjih letih pojavljati predvsem v povezavi z velikimi gradbenimi podjetji, ki so prva naletela na težave, saj so to veliki in okorni sistemi. Dokler je bilo pri bankah še moč dobiti premostitvena in likvidnostna posojila, je zadeva tekla nekako v ozadju, ko pa so posojila postala draga in težje dostopna, so se v gospodarstvu kmalu pojavili problemi z likvidnostjo in denarnim tokom v podjetjih.

Pri analiziranju teme in pisanju diplomske naloge sem ugotovil, da so se različne gospodarske organizacije in združenja s temo v preteklem času ukvarjale zelo intenzivno, kar je tudi znak, da plačilna disciplina predstavlja dejanski problem. Prvi znaki, ki se ponavadi pojavljajo v podjetjih, so kratkoročna nelikvidnost in povečanje terjatev do kupcev, ki niso plačane v rokih, kmalu pa s stopnjevanjem to pripelje do dolgoročne nelikvidnosti oziroma insolventnosti in posledično do prisilnih poravnjav ter končno tudi stečajev, ki so po mnenju OZS za upnike bolj ugodna rešitev. Mala podjetja, ki imajo majhen obraten kapital, so problemu še toliko bolj izpostavljena, saj so glede posojil dosti bolj omejena kot velika podjetja. Kot sem spoznal tekom pisanja naloge, je plačilna nedisciplina širok problem, ki pri reševanju zahteva tudi širok konsenz. Širok problem v smislu, da ima posledice ne le na finančnem in gospodarskem področju, torej pri poslovnih subjektih, temveč da lahko prične zelo hitro vplivati tudi na socialno področje.

Pravice in obveznosti podjetij so pri nas določene z več zakonskimi akti. Med njimi so pomembni predvsem Zakon o gospodarskih družbah in njegove novele, Zakon o DDV z novelami, sprejetimi po vstopu v Evropsko unijo, in končno tudi Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. Slednji je dopolnjen tudi z novelami, zadnja med njimi je novela ZFPPIPP-C.

Ob pisanju diplomske naloge sem analiziral tudi nekatere gospodarske kazalnike. Poglobil sem se predvsem v tri pomembne kazalnike, ki kažejo smer gibanja in stanja v državi. Prvi od njih je bruto družbeni proizvod, ki nam opredeljen z deflatorjem prikazuje realni BDP in s tem blaginjo. Kot sem ugotovil, se je le-ta v zadnjih letih nekoliko zmanjšal. Naslednji kazalnik, ki se mi zdi prav tako pomemben, saj kaže na vrednost denarja in gibanje cen, je inflacija. Le-ta je Sloveniji pogojena tudi z maastrihtskimi kriteriji in se jo zato poskuša zadrževati na čim nižjem nivoju. Tudi brezposlenost se je v Sloveniji kot posledica krize in plačilne nediscipline povečala. Dejstvo je, da se brezposelnost od leta 2008 konstantno povečuje, saj očitno propadom podjetij še danes ni konec. Brezposelnost zagotovo predstavlja pereč problem, saj povzroča stisko pri ljudeh in izredne izdatke v državni blagajni, ki so posledica socialnih transferov.

Rešitve, ki bi pripomogle k večji plačilni disciplini, so bile v veliki meri predlagane s strani OZS in GZS, ki so podale veliko predlogov, ki bi problem izboljšali. Povedati je treba, da je vlada rešitvam in zahtevam v veliki meri tudi prisluhnila ter se tudi sama zavzemala za spremembe. Tako lahko danes rečemo, da je kot posledica sodelovanja do zdaj prišlo do več sprememb tako zakonov kot splošne miselnosti ljudi in večje previdnosti pri poslovanju. Pomembni zakoni, ki so bili dopolnjeni in spremenjeni so tudi Zakon o izvršbi in zavarovanju, Zakon o javnem naročanju, Zakon o 30-dnevni zamudi plačila in Zakon o obveznem pobotu. Spremembe, ki so po mojem mnenju še potrebne, so predvsem v zakonodaji, miselnosti in načinu poslovanja. Dandanes je potrebno biti pri tem, kar počneš, previden in natančen. Razmere v poslovanju so se spremenile, zato so pomembna zavarovanja, garancije pa tudi preverjanje bonitet, ki je danes široko dostopno.

Glede na to, da so se razmere v poslovanju podjetij močno spremenile, je za dobro in varno poslovanje potrebna tudi preventiva, ki si jo podjetja zagotovijo na podlagi pogodb ali drugih instrumentov zavarovanja. Svoj delež morajo tukaj seveda prispevati tudi država in njene institucije, ki morajo biti na sledi klientelizmu, korupciji, prevaram ipd. Načelo pravne države mora pričeti veljati za vse, ne glede na to, iz katere struje izvira posameznik. Na podlagi pregledane literature in analize stanja v državi menim, da lahko institucije, kot so sodišča, davčna uprava in inšpekcijske službe, veliko prispevajo k prijaznejšemu poslovnemu okolju in izboljšanju vrednot v poslovanju.

LITERATURA IN VIRI

1. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. Najdeno 31. julija 2011 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/Statistike/Statistike_placilnega_prometa/Neporavnane_obveznosti/Arhiv
2. Artač, G., Prašnikar, J., Corbetta, G., Lizal, L., Cerović, B., Petković, G., Veljković, S., Brkić, N., Čičić, M., Husić, M., Reić, Z., Cirman, A., Drnovšek, M., Gregorič, A., Groznik, P., Jaklič, M., Milenković, A., Pahor, M., Zagoršek, H., Polanec, S., Pavlič Damijan, J., Koman, M., Hartmann, C., Rau, K., Brkić, D., Cerar, M., Gabrijelčič, I., Glažar, M., Jager, J., Kokalj, S., Kuljaj, A., Oven, U., Tadić, I., Virant, V., Bakotič, D., Brodnjak, A., Cotič Svetina, A., Gala, T., Hribovšek, B., Jokaović, J., Kopač, A., Malus, B., Rant, V., Vesel, P., Zupančič, A., Bošković, M., Buh, G., Červek, A., Gergeta, S., Hrnčič Brdnik, J., Klinar, M., Kozina, U., Marinč, M., Stanič, A. & Vidmar, S. (2003). *Srednja podjetja in gospodarska rast*. (1. Natis). Ljubljana: Časnik Finance.
3. Berk, A. (2002). *Učinki zakonodajnega urejanja plačilne nediscipline v slovenskem gospodarstvu*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. Bajt, A., & Štiblar, F. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV Založba.
5. Coyle, B. (2000). *Cash flow control*. Chicago: Glenlake Publishing Company, Ltd.
6. Dell'Ariccia, G., Detragiache, E., & Rajan, R. (2008). The real effect of banking crises. *Journal of Financial Intermediation*, 17(1), 89–112.
7. Dimnik, L., (2010, 10. marec). Upniki z izvršbo vse težje do poplačila. *Dnevnik.si*. Najdeno 31. julija. 2011 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/novice/aktualne_zgodbe/1042343753
8. Državno pravobranilstvo RS. (2011). *Poročilo o delu za leto 2010*. Najdeno 4. septembra 2011 na spletnem naslovu http://www.dp-rs.si/fileadmin/dp.gov.si/pageuploads/LETNO_POROCILO/Porocilo_od_delu_DPRS_za_leto_2010.pdf
9. Eurostat. (b.l.). Annual average rate of change in Harmonized Indices of Consumer Prices. Najdeno 28. julija. 2011 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>
10. Evropska komisija. (2004). *Evropska listina o malih podjetjih*. Luksemburg: Urad za uradne objave evropske skupnosti. Najdeno 25. junija. 2011 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_sl.pdf
11. Glas, M. (2001). *Ekonomija I, temeljni ekonomski pojmi in procesi*, (4. natis). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
12. *Gospodarska zbornica Slovenije*. (2010). Najdeno 9. junija. 2011 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/storitve/knjigarna_gzs/49804
13. Grgič, M. (2010). Saša Prelič, profesor gospodarskega prava – Upniki se bodo morali bolj zavedati pravic in jih tudi uveljavljati. *Delo – Sobotna priloga*, str. 12.
14. Jaklič, M. (2009). *Poslovno okolje in gospodarski razvoj*, (1. Natis). Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.

15. Jenko, M. (2011). Slovenske banke in kriza. Najdeno 5. septembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/gospodarstvo/makromonitor/slovenske-banke-in-kriza-trg-bo-odlocil-o-podrazitvi-posojil.html>
16. Kobayashi, K. (2006). Payment uncertainty, the division of labour, and productivity decline in great depressions. *Review of economic dynamics*, 9(4), 715–741.
17. Lah, M., & Ilič, B. (2007). *Temelji ekonomije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Mihelič, E. (2011). Pri urejanju plačil vlada vendarle uslišala obrtnike?. *Obrtnik*, XXXX, (2), str. 9.
19. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije. (2009). *Statistični pregled Obrt v številkah*. Ljubljana: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.
20. OECD (2009, 26.–27. marec). *Turin Round table on the Impact of the Global Crisis in SME & Entrepreneurship Financing and Policy Responses*. Turin, Italy: OECD.
21. Kabinet predsednika vlade RS (2010). Odgovor vlade RS na odprta pisma OZS. Najdeno 1. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.ozs.si/prispevek.asp?IDpm=10&ID=20148>
22. Pavlinjek, Š. (2010). Izhodna strategija ne razrešuje ključnih problemov gospodarstva. *Obrtnik*, XXXIX, (3), str. 4 in 5.
23. Petauer, B., & Urbanija, T. (2004). *DDV po vstopu Slovenije v Evropsko unijo*. Lesce: Založba Oziris.
24. Prašnikar, J., Bole, V., Berk, A., Cirman, A., Pahor, M. & Stražišar, B. (2002). *Analiza plačilnih navad in plačilne discipline v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
25. Samuelson, P.A., & Nordhaus, W.D. (2002). *Ekonomija* (16. Izdaja). Ljubljana: GV Založba.
26. Statistični urad Republike Slovenije. Delovno aktivno prebivalstvo, registrirane brezposelne osebe in stopje registrirane brezposelnosti, Slovenija, letno. Najdeno 28. julija 2011 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700950S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2
27. Statistični urad Republike Slovenije. Bruto domači proizvod in bruto nacionalni dohodek, Slovenija, letno, 2011. Najdeno 28. julija 2011 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301910S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2
28. Statistični urad Republike Slovenije. (2010). Najdeno 31. julija 2011 na spletnem naslovu <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>
29. Statistični urad Republike Slovenije. Podjetja, Slovenija, 2009 – končni podatki. Objavljeno 26. November 2010, prva objava. Najdeno 22. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3580
30. Statistični urad RS, Poslovanje podjetij po dejavnosti in velikostnih razredih, podrobni podatki, Slovenija 2009 – začasni podatki. Najdeno 22. junija. 2011 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=3578
31. Štucin, K. (2010a). Na poti do plačilne discipline. *Obrtnik*, XXXIX, (5), str. 18 in 19.

32. Štucin, K. (2010b). Obrtniki so prisiljeni vračati zasluženi denar v stečajno maso. *Obrtnik*, XXXIX, (2), str. 10.
33. Štucin, K. (2010c). Večji plačilni disciplini v državi naproti. *Obrtnik*, XXXIX, (7-8), str. 4.
34. Štucin, K. (2010d). Izvršba bo hitrejša in enostavnejša. *Obrtnik*, XXXIX, (7-8), str. 5.
35. Tehnološka agencija Slovenije (2007). Navodila za določitev velikosti podjetja. Najdeno 20. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.tia.si/shared_files/Razpisi/2007/MR07/Priloga4MR07.pdf
36. Vilčnik, V. (2010). Sivo ekonomijo naj bi preganjali tudi z uvedbo davčnih blagajn. *Obrtnik*, XXXIX, (12), str. 4 in 5.
37. Vilčnik, V., Mihelič, E., Kukovica, J. & Jarec, M. (2011). Nezadovoljstvo med obrtniki narašča. *Obrtnik*, XXXX, (1), str. 4–6.
38. Zakon o finančnem poslovanju. *Uradni list RS*, št.126-6413/07 – ZFPPIPP, 40-1917/09 – ZFPPIPP-A, 59-2913/09 – ZFPPIPP-B.
39. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1-UPB3). *Uradni list RS*, št. 65-3036/09.
40. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2007). *Predstavitveni pregled Zavoda RS za zaposlovanje 2006*. Ljubljana: ZRSZ. Najdeno 28. julija. 2011 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/335/letno_porocilo_ZRSZ_2006.pdf
41. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2008). *Predstavitveni pregled Zavoda RS za zaposlovanje 2007*. Ljubljana: ZRSZ. Najdeno 28. julija. 2011 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/255/letno_porocilo_ZRSZ_2007.PDF
42. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2009). *Poročilo ZRSZ za leto 2008*. Ljubljana: ZRSZ. Najdeno 28. julija. 2011 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/799/LP2008.pdf
43. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2010). *Letno poročilo 2009*. Ljubljana: ZRSZ. Najdeno 28. julija. 2011 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/886/letno_porocilo_zrsz_%202009.pdf
44. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2011). *Letno poročilo za leto 2010*. Ljubljana: ZRSZ. Najdeno 28. julija. 2011 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/2540/letno_porocilo_Zavoda_2010.pdf

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic.....	1
Priloga 2: Pogled na plačilno nedisciplino s strani gospoda Francija Bukovca, podpredsednika skupščine OZS in direktorja podjetja Keragrad Novo mesto d. o. o.....	2
Priloga 3: Osnovni kazalniki slovenskega gospodarstva v primerjavi z evropskim	5

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic

GZS – Gospodarska Zbornica Slovenije

ZFPPIPP – Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju

ZGD – Zakon o gospodarskih družbah

AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

TRR – Transakcijski račun

OECD – Organisation for economic cooperation and development

TIA – Tehnološka agencija Slovenije

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

EUROSTAT – Statistični urad Evropske unije

EU – Evropska unija

OZS – Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije

BDP – Bruto družbeni proizvod

ZRZS – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

SEPA – Enotno območje plačil v evrih

DDV – Davek na dodano vrednost

ZDDV – Zakon o davku na dodano vrednost

TZS – Trgovska zbornica Slovenije

E-POBOT – Večstranski pobot medsebojnih obveznosti

Priloga 2: Pogled na plačilno nedisciplino s strani gospoda Francija Bukovca, podpredsednika skupščine OZS in direktorja podjetja Keragrad Novo mesto d. o. o.

I. ZGODOVINA NEPLAČEVANJA OZIROMA PLAČILNE NESPOSOBNOSTI NA TERITORIJU SLOVENIJE

1.) Obdobje Avstroogrške monarhije

Država s cesarjem na čelu je imela zakone, ki so bili učinkoviti, kazni za neplačilo so bile visoke, tudi zaporne, posledice za dolžnika pa običajno rubež premoženja. Vse je potekalo sorazmerno hitro. Rubežniki, žandarji pa tudi vojska so bili strahospoštovanja vredni, zato je tudi veljal rek »za pošteno delo, pošteno plačilo«. V tem obdobju je šlo mnogo kmetij zaradi rubeža »na boben«.

2.) Obdobje države SHS (1918–1945)

Že konec 19. stoletja se začne močno razvijati obrt in industrije izdelkov ter storitev, rokodelcev in mojstrov, združenih v cehe oziroma dejavnosti. Močan razcvet teh dejavnosti je bil doživet v obdobju 1920–1930. Število izvajalcev – obrtnikov, trgovcev močno naraste. Cehi, ki so se množično ustanavljali, so imeli pravila glede tega, kdo lahko dejavnost opravlja, kakšen mora biti standard storitve oziroma izdelka, kakor tudi glede plačevanja ob nabavah materiala in davkov in tudi plačevanja strank. Plačila so v tem obdobju uspešno tekla, saj je pri večini bilo to del časti.

3.) Obdobje 1932–1938

V obdobju 1932–1938 pride do velike svetovne gospodarske krize in s tem tudi do propada številnih podjetij in obrtnikov pa tudi mnogih posestev zaradi rubeža iz razloga plačilne nesposobnosti. V tem obdobju so bila sodišča še vedno hitra, saj so se postopki zaključili po eni ali dveh razpravah, vedno v breme dolžnika.

4.) Obdobje države Jugoslavije (1945–1991)

V Jugoslaviji je socializem v osnovi privilegiral manjši del tistih, ki so bili simpatizerji sistema oziroma pripadniki partije, vendar tudi poskrbel uravnalavko pretežnega dela prebivalstva in solidarnost. Pravi kapitalistični način trgovanja in storitev je bil zatrt z zaobljubami, omejenimi cenami, planskim gospodarstvom in raznimi drugimi omejitvami. Družbena lastnina ni omogočala tržnega gospodarstva, privatni sektor – obrtniki so bili zato omejeni s številom zaposlenih, prometom in nadzirani z delavci. Plačila v družbenih podjetjih so bila delno privilegirana oziroma, če je bil interes vodstvenih struktur (partije) so se dolgovi celo odpisovali. Zadolževanje v svetu je raslo, minus oziroma dolg kot posledica odpisov dolgov pa se je pokrival s tiskanjem denarja brez kritja. Posledica tega je bila inflacija, katera je bila rekordna v letih 1985–1991, ko je bila občasno tudi 30 % mesečno

oziroma več kot 300 % letno. Ljudje so vse vrednotili v nemških markah in jih tudi na črno kupovali po cca. 20 % večji ceni kot je bil uradni tečaj. Zaradi plačilne nesposobnosti ni propadlo družbeno podjetje, le redki obrtniki, predvsem zaradi nespametnega dela ali pa če se je obtnik zameril komu od botrov partijskih vodij.

5.) Obdobje nove Slovenije 1991–2011

Začetna kriza v letih 1991–1994 zaradi izgube skupnega trga je mnoge prizadela in posledično so se pojavili tudi finančni zlomi. Močno se je povečal propad velikih podjetij in sistemov, mali so se lažje prilagodili. V tem obdobju se je precej storitev in prodaje opravilo s kompenzacijo, brez finančnih tokov, bodisi le papirnato, pa tudi z dejansko z zamenjavo materialov ali plačilom storitve v bonih.

Ključni problem nove države je bila privatizacija in razdelitev certifikatov državljanom. Tu se je takoj pojavila skupina sposobnih privilegirancev, ki je imela informacije v pravem trenutku, podporo politike ter bank in so na ta način prišli v rekordno kratkem času z mahinacijami do zavidljivega premoženja v obliki lastnine podjetij oziroma vrednostnih papirjev. Navaden državljan brez navedenih zvez in iznajdljivosti pa je čakal ali napačno vložil. Tako imenovanim tajkunom je država s skladi predvsem po zvezah v bankah, ki so delile nemogoča posojila, omogočila nove in nove kredite, ki pa so bili po večini brez pravega zavarovanja ali pa zavarovani z delnicami podjetja, ki se je kupovalo. Tako so prišli do lastnine podjetij, tudi največjih, brez enega tolarja/evra vloženega lastnega denarja z rizikom, ki je bilo obešeno na podjetje.

Jasno je, da tak lastnik ni prinesel svežega kapitala in razvojne vizije, temveč mu je bil cilj podjetje le izčrpati in z odlivom denarja na legalen način denar spraviti v svoj žep. Tako so delovali mnogi (Bavčar, Šrot, Zidar, Tovšakova, Kordež ...), ki so le peščica vseh, bili pa so izpostavljeni medijskemu udaru. Z ustanavljanjem hčerinskih podjetij v Sloveniji so nanje o bičajno prenesli le zaposlene, ne pa tudi premoženja. S poslovanjem preko le-teh so izčrpavali dobavitelje in kooperante. Ko je bila višina dolga "primerna" so to podjetje pahnili v stečaj, brez vsake odgovornosti. Hkrati so na podjetja registrirana v tujini nakazovali velike vsote denarja za razne svetovalne usluge.

II. VZROKI ZA NASTALO SITUACIJO NEPLAČEVANJA

1.) Vse naštetu v točki I./4.

2.) Nedelovanje pravne države

Policija in preiskovalci delujejo v interesu političnih sil in v preiskavah ščitijo "tajkune" in vse ostale, ki so izčrpavali sistem.

Državni tožilci in sodniki so nesposobni oziroma nimajo interesa delati hitro, učinkovito in v interesu pravice, saj za to niso motivirani, marsikdo pa je tudi podkupljen. Na srečo se najdejo tudi posamezne izjeme.

Najboljši pravniki so v odvetniških vodah in spretno izkoriščajo pravne napake in luknje v zakonih ali pa nesposobnost prej imenovanih sodnikov in tožilcev.

Zakoni so preveč zapleteni oziroma nejasni, tako da omogočajo iskanje zakonskih lukenj odvetnikom.

3.) Poslovna morala je na nulti točki

V zadnjem obdobju je postalo moderno biti neplačnik. Logika, zakaj bi plačeval, če tega ne dela skoraj nihče, se čedalje bolj uveljavlja. Včasih je veliko pomenila dana beseda, danes pa ni nič tudi najbolj zapletena pogodba. Dela za podjetja več ni, delo očitno več ni vrednota, temveč šteje le denar, ne glede na to, kako je pridobljen.

4.) Zakoni so popolnoma neprimerni in ne omogočajo hitre izterjave

Letos popravljene:

- a.) Zakon o obveznem pobotu
- b.) Zakon o 30-dnevni zamudi plačila (implementacije zakona EU)
- c.) Zakon o plačilih pri javnem naročanju
- d.) Zakon o izvržbi
- e.) Zakon o insolvenčni zakonodaji (prisilna poravnava in stečaj)

Popravki teh zakonov bodo omogočali izboljšavo plačilne nediscipline, toda le če bo delovala tudi država (DURS, inšpekcijske službe, sodišča).

Priloga 3: Osnovni kazalniki slovenskega gospodarstva v primerjavi z evropskim

		Podjetja po velikosti					
			mikro	mala	srednja	velika	skupaj
Število podjetij	v 1000	SLO	92,7	5,6	1,2	0,3	99,8
		EU-27	18.035	1353,2	213,3	41,4	19.643
Delež števila podjetij	v %	SLO	92,9	5,6	1,2	0,3	100
		EU-27	91,8	6,9	1,1	0,2	100
Število Zaposlenih	v 1000	SLO	157,6	108,0	122,7	199,4	587,7
		EU-27	37.471,1	25.981,1	21.333,3	41.705,2	126.490,7
Delež št. zaposlenih	v %	SLO	26,80	18,40	20,90	33,90	100,00
		EU-27	29,60	20,50	16,90	33,00	100,00
Število zaposlenih na podjetje		SLO	1,70	19,30	102,30	738,50	5,90
		EU-27	2,10	19,20	100,00	1.007,40	6,40
Dodana vrednost na zaposlenega	v 1000 EUR	SLO	19,06	31,45	30,01	36,78	29,64
		EU-27	29,90	38,70	44,80	54,40	42,30

Vir: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, povzeto po Statistični pregled Obrt v številkah, 2009, tabela 14.